Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир!

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ: ҚАМАРИЙ 1411 ЙИЛ ЗУЛ-ҚАЪДА, 17-КУН.
ШАМСИЯ, 1370 ЙИЛ ЖАВЗО, 11-КУН

ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январда таваллуд топган — 1991 йил 31 май, жума, 102-сон — НАРХИ обуначига 7 тийин. сотувда 10 тийин.

Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг бешинчи сессияси олдидан

САЙЛОВЧИЛАРГА ТЎРТ САВОЛ

1. Сессия бўлишидан хабардормисиз?

2. Кун тартибидаги қайси масала, Сизнингча, энг муҳим?

3. Сессиядан нималар кутаяпсиз?

4. Қандай таклифларингиз бор?

ЗАҲРО ШОМАҚСУДОВА, Тошкент темирйўл транспорти инженерлари институти ҳуқуқшуноси:

1. Хабарим бор. Халқ депутатларини йиғиб, қанчадан-қанча маблағни ҳавога совуриб мажлислар қилаверишдан бирор нарса чиқармикан? У ёки бу масалани ҳал қилишди ҳам дейлик. Нима ўзгариши мумкин? Билмадим. Зора мўъжиза рўй берса. Ҳозирча турмуш кундан-кунга оғирлашаяпти. Бирор нима топиш амри маҳол.

2. Иккинчи ва еттинчи масалалар. Аввало Иттифоққа суверен давлат сифатида киришимиз керак. Ҳақ-ҳуқуқларимизни ўзимиз ҳал қилишимиз лозим. Муҳокама қилинаётган лойиҳада эса ўн тўққизта энг муҳим ҳуқуқимиз марказга боғлиқ қилиб қўйилган. Бу ерда яшаётганларнинг турмуш шароитидан, аҳволидан мутлақо хабарсиз одамлар марказдаги идораларда ўтириб тақдиримизни ҳал қилишлари ножоиз эмасмикин? Шартнома лойиҳадаги шаклда имзоланса, халқимиз кўп нарса ютқазади. Республикамизнинг йирик саноат корхоналарида жаҳон андозаси талаблари даражасида тайёрланаётган маҳсулотларни, ер ости бойликлари, пахта, қоракўл, пилла каби харидорбоп маҳсулотларни ўзимиз бемалол хорижга сотадиган бўлсак қанийди.

3. «ЎзССРда кооперация тўғрисидаги қонуннинг озиқ-овқат билан боғлиқ бўлган қисмини бекор қилишса яхши бўларди. Кооперативлар сотаётган нарсаларнинг 70—80 фоизи давлат корхоналарида тайёрланган. Таниш-билишчилик туфайли олинган маҳсулотларни қиммат нархда сотаётганлар халққа хизмат кўрсатаётганлари йўқ, аксинча пул қилаяптилар. Ошхоналарнику гапирмаса ҳам бўлади. Битта қўйни сўйиб кўз олдингизга осиб қўйишади. Гўё масаллиқ янги гўштдан дегандек. Шу осилганча уч-тўрт кун туради. Аслида-чи, ўрнига давлат маҳсулоти ишлатилади. Буни ҳамма билади. Негадир ҳеч ким индамайди.

4. Сессия иши радионинг бирор программасидан тўғридан-тўғри эшиттирилса ёмон бўлмасди. Сўзга чиқолмай қолган депутатларнинг нутқлари матни рўзномаларда чоп этилса одилона иш бўларди.

ҚОНУНЛАР УМРИ

Маълумки, Ўзбекистон парламентининг бешинчи сессияси муҳокамасига кооперация тўғрисидаги қонун лойиҳаси ҳам киритилган. Мухбиримиз ана шу ҳақда республика Олий Кенгашининг Саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо комитети масъул котиби Акбаржон ЮСУПОВ билан суҳбат қилди.

— Акбар ака, совет ҳукумати пайдо бўлибдики, кооперация, яъни ўзимизнинг тилимиз билан айтганда ширкатчилик атрофидаги мунозаралар тўхтамайди. Бу соҳага доир амалий ишлар ҳам изга тушиб кетавермаяпти. Бунинг боиси нима экан?

— Тўғри, фикрингизда жон бор. Бу ҳақда ҳатто В. И. Ленин ҳам кўп бош қотирган. «Кооперация ҳақида» деган асар ҳам ёзган эди. Биласизми, кооперация тараққиёти мураккаб жараён, қолаверса, унинг турлари кўп. Уларнинг ҳаракатидаги қонуний йўналишларни белгилаб бериш ҳам анча мушкул. Лекин уни ҳал қилишимиз шарт. Чунки бу тараққиёт тақозосидир.

— Кооперация ҳақида илгари Иттифоқ парламенти ҳам махсус қонун қабул қилган эди. Шу асосда республикамизда анча ишлар амалга оширилди. Кўп ўтмай эса бу қонун ўз кучини йўқота бошлади...

— Ўша қонун ишлаб чиқилгандан кейин хусусий мулкчилик, ўз-ўзини бошқариш, корхоналар тўғрисидаги қонунлар пайдо бўлди. Қарабсизки, ишлаб чиқаришга муносабатлар ҳам, қарашлар ҳам ўзгариб кетди. Энди ана шу қонунлар нуқтаи назаридан келиб чиқиб, асосан бозор иқтисодиёти шароитидаги кооператив ҳаётини белгилаб берувчи қонун яратиш зарурати туғилди.

— Унинг тайёрланиш жараёнида ўзига хос қийинчиликлар ҳам бўлгандир, албатта!

— Комитетимиз қошида қонун лойиҳасини тайёрловчи ишчи гуруҳи тузилди. Унга иложи борича тегишли соҳалардан атоқли олимлар, мутахассислар жалб этилди. Бу гуруҳ қонун лойиҳаси устида деярли саккиз ой ишлади. Шу ўринда бир гап: кунлардан бир кун, бизнинг лойиҳамизга муқобил қонун лойиҳаси ҳам келиб қолди.

— Уни ким тайёрлаган!

— Асосан «Ўзбекбирлашув» мутахассислари.

— Бу икки лойиҳанинг бир-биридан қанақа фарқи бор эди! Муқобил лойиҳанинг тақдири нима бўлди!

— Улар масалага фақат ўз нуқтаи назарларидан ёндашган эдилар. Шунинг учун уни комитетимизнинг ишчи гуруҳида муҳокама қилдик. Ундан ижобий, ҳаётий ўринларини олиб, умумий қонун лойиҳасига киритдик.

— Сизлар тайёрлаган лойиҳани депутатлар қандай кутиб оладилар, деб ўйлайсиз!

— Менимча, ижобий фикрлар кўп бўлиши аниқ. Чунки қонун лойиҳаси узоқ ва атрофлича ўйланиб, сўнг сессияга тақдим этилмоқда. Қолаверса, унга энг кучли мутахассисларнинг меҳнати сингган.

— Демак, бу қонуннинг тез орада бекор бўлиб қолмаслигига, узоқ муддат амал қилишига ишончингиз комил!

— Қонунимиз фалон йилгача амал қилади, деб айта олмайман. Чунки ҳаёт ўз тузатишларини киритиши ҳам мумкин.

— Лойиҳанинг сессияда неча фоиз овоз билан ўтишини кутаяпсиз!

— Кечирасиз, бу савол ҳам, унга берилган жавоб ҳам ўринсиз бўлиши мумкин.

— Қонун лойиҳасининг илгариги — Иттифоқ миқёсидаги вариантидан афзаллиги нимада!

— Барча кооперативлар ва ишлаб чиқариш билан боғлиқ корхоналар ўртасидаги хўжалик юритиш механизмини мўътадиллаштириши, тенг ҳуқуқли қилиши билан аҳамиятлидир.

Суҳбатдош: Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ.

ЖИГАРИСТОНГА МАДАД

РЕСПУБЛИКА Қизил Ярим ой жамияти Самарқанд вилоят бўлими ҳам жигаристонликлар кулфатига шерик бўлиб, барча районлар аҳолисига мурожаат қабул қилди ва фалокатдан зарар кўрганларга баҳоли қудрат ёрдам кўрсатишни сўради.

Шу куниёқ жигаристонликлар ҳисобига 2 минг сўм пул ўтказилди. Ҳозир барча шаҳар ва қишлоқларда кўчкидан зарар кўрганларга ёрдам учун маблағ тўплаш давом этмоқда. Бу борада вилоят Меҳр-шафқат ва Болалар жамғармалари фаол иш олиб боришаётир.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

* * *

ЖИГАРИСТОНЛИКЛАР бошларига тушган оғир мусибат тоғли чустликларни ҳам бефарқ қолдирмади. Районда аҳоли талабига биноан шошилинч равишда жабрдийдаларга ёрдам штаби тузилиб, унга корхона, хўжалик ва ташкилотлардан хайр-эҳсонлар оқиб кела бошлади. Дастлабки кунларнинг ўзидаёқ 10 минг сўмлик ун, гуруч, асал, ёнғоқ, майиз, кийим-кечак ва кўрпа-тўшак юборилди.

Шунингдек, ёрдам фондига пул ўтказиш ҳам давом этмоқда. Пахта тозалаш заводи, «1-Май», Ленин номли, Энгельс номли жамоа хўжаликлари, бадиий буюмлар фабрикаси маблағ ўтказишди. Ҳозиргача саховатпешалар инъом этган пул 8600 сўмга етди.

Жабрдийдаларга фақат корхона, ташкилот ва хўжаликларгина эмас, фуқаролар ҳам баҳоли қудрат маблағ тўплаб жўнатаяптилар.

М. КАТТАХОНОВ.

УРГАНЧ районн пиллачилари ҳосилни териб олишга киришдилар. Қабул пунктларига кунига беш-олти тоннадан зиёд юқори сифатли хом ашё топширилмоқда.

СУРАТДА: Чапаев номли жамоа хўжалигининг пиллачилари (чапдан) Зулайҳо Юсупова ва Олмахон Раҳимовалар юқори навли кумуш тола етиштирганларидан ўзлари ҳам мамнун.

К. ОТАЕВ олган сурат.

Қишлоқда тикувчилик цехи

Зомин район сув хўжалиги идораси ходими, район совети депутати Абдукарим Мамаёқубовнинг кўмаги билан Култепа қишлоғи аҳолисининг кўп йиллик орзуси амалга ошди. Бу ердаги «Қизил чорвадор» давлат хўжалигининг идораси жойлашган эски бино ҳашар йўли билан қайта таъмирланиб, янги ташкил этилган тикувчилик цехига берилди. Қишлоқда яшовчи 50 хотин-қиз эндиликда хориждан олинган тикувчилик дастгоҳларини бошқариб, элга манзур буюмлар тайёрламоқда.

Илҳом ЮНУСОВ.

Депутат мактуби

ҚУЙИДА ҲОКИМИЯТ БОРМИ?

Мен маҳаллий советлар, яъни ижрокомлар мавқеи, доимий комиссиялар, депутат гуруҳлари фаолияти ҳақида сўз юритмоқчиман. Умуман, жойларда ҳокимият органлари қандай бўлиши керак, деган саволни ўртага қўймоқчиман.

Бундай олиб қараганда халққа яқини посёлка ва қишлоқ советларидир. Уларнинг обрўйи муаммоларни қандай ҳал қилиши, тезкорлиги, ишбилармонлигига боғлиқ. Бу эса, ўз навбатида, иқтисодий, хўжалик, молиявий ҳуқуқларга келиб тақалади.

Биз учун асосий ҳужжат Ўзбекистон ССРнинг посёлка советлари ҳақидаги қонунидир. Бироқ у декларатив тарзда яратилган. Мисол учун қонуннинг 13-моддасида посёлка совети корхона ва ташкилотларни иқтисодий-ижтимоий ривожлантириш режаларини тасдиқлайди, дейилган. Амалда-чи?

Посёлкамиз ҳудудида «Тинчлик» темир йўл станцияси жойлашган. У «Навоиазот» бирлашмаси, Навоий кон-металлургия комбинати, иттифоқ ва республика вазирликларига қарашли бошқа корхоналарга хизмат кўрсатади. Қанча юк тушириш ва ортиши вазирликларда, ундан ҳам юқори маҳкамаларда белгиланади. Бунга посёлка совети ҳеч қандай таъсир эта олмайди.

13-темир йўл қурилиши корхонаси бинокорлик ишларини республика ҳудудидан ташқарида олиб боради. Бу ташкилотнинг ҳам посёлка советига ҳеч аҳамияти йўқ.

Корхоналар ҳақидаги қонунда асосан ҳар бир жамоа иқтисодий режаларини мустақил ҳал қилади, дейилади. Ҳаммага мустақиллик ҳуқуқи берилган бўлса, тузилган режаларнинг поссоветда тасдиқланишининг нима кераги бор! Умуман ҳозирги иқтисодий шароитда ҳар қандай корхона ўзининг ишлаб чиқариш режаларини бозорни ҳисобга олган ҳолда тузиши ва йил давомида унга ўзгартиришлар киритиши табиий ҳол.

Советнинг ҳуқуқсизлигига яна бир мисол. Ўтган йил декабрь ойида депутатлар посёлка бюджетини 250 минг сўм миқдорида тасдиқлашди. Бу аввалги йиллардагисидан тўрт баробар кўп эди. Қувончимиз кўпга чўзилмади. Навоий шаҳар совети бюджетимизни 105 минг сўм қилиб «белгилади». Қонунда посёлка совети ўз бюджетини ўзи тасдиқлайди, дейилгани қаёқда қолди? Мана сизга советнинг, посёлка депутатларининг ҳуқуқлари!

Посёлка советлари ҳақидаги қонунда «совет назорат қилиб туради», «талаб қилиб туради», «докладларини эшитади» деган жумлалар мавжуд. Лекин ҳаёт бу ҳуқуқлар асоссиз эканлигини кўрсатмоқда.

Посёлкамиз советига 30 депутат сайланган, бешта доимий комиссия, тўртта депутатлик гуруҳи ташкил этилган. Доимий комиссиялар ҳақидаги низомни олиб қарасак, «кўриб чиқади», «ишларни олиб боради», «хулосалар беради» деган кўнгилни кўтарадиган жумлалар кўп. Транспорт бўйича доимий комиссиямиз аъзолари посёлка билан шаҳарни боғловчи йўлга яна битта автобус қўйдирамиз, деб қайларга мурожаат этишмади. Афсуски, бирор натижага эришолмадик.

Доимий комиссияларга сайланган депутатлар зиммаларига юкланган вазифани адо этишлари учун албатта мутахассис бўлишлари керак. Масалан, 13-модда план-бюджет комиссияси «хўжалик ички резервларини ва бюджетнинг қўшимча даромадларини қидириб топиш ҳамда давлат маблағларини сарфлаш пайтида тежамкорлик режимини кучайтириш ишларини олиб боради», дейилган. Энди комиссия аъзолари оддий пенсионер, ишчи, кассир касбидаги депутатлардан иборат бўлса-чи? Шу ерда бир савол туғилади: қандай қилиб улар бирор корхона мутахассисига «ички резерв»ларни топиб беришади ёки бюджетни сарфлашда «тежамкорлик режимини» ишлаб чиқишади? Бу — бир томони. Иккинчидан, корхоналар ҳақидаги қонунда жамоанинг ички ишларига аралашишга чек қўйилган-ку. Ахир бозор иқтисоди шароитида корхонани сақлаб қоладиган асосий шахс мутахассис-ку. Нақотки ички резервларни топиш учун ташқаридан поссовет депутати керак бўлса!

Аслида депутатларни доимий комиссия ёки депутатлик гуруҳлари мажлисларини қўя туринг, ҳатто сессияга йиғиш қийин.

Советлар ишида ортиқча қоғозбозлик ҳукм сурмоқда. Гоҳида биздан иш эмас, «қоғоз» сўрашади.

Ишимизни текшириш мақсадида шаҳар совети ижроия комитетидан комиссия келди. Ечилган муаммолар ҳақида гапириб бердим. Улар бўлса «совет ишини кўрсатинг», деб туриб олишди. Айтинг-чи, совет ишини қандай қилиб хўжалик ва ижтимоий ишлардан айириш мумкин! Доимий комиссия, депутатлик гуруҳлари, депутатлар қилган ҳар бир ишни қоғозга тушириб бер, дейишди. Бу кимга керак? Ўз тажрибамдан келиб чиқиб айтишим мумкинки, посёлкаларда советнинг ҳам, депутатнинг ҳам, доимий комиссияларнинг ҳам кераги йўқ. Кўп ҳолларда хўжалик ва ижтимоий масалалар бўйича ишлар советлар зиммасига юклатилса-да, аслида ҳамма ишни унинг ижроия комитети амалга оширади.

Посёлка советлари ҳақидаги қонунга биноан совет гарданига қўйилган ҳарбий ишлар, ЗАГС, ижтимоий таъминот, прописка ва ҳоказоларни ижроком амалга оширади. Шу боис посёлка ва қишлоқларда советларни тарқатиб, фақат ижроия комитетларинигина қолдириш керак, деб ҳисоблайман.

Етмиш йил мобайнида посёлка ҳамда қишлоқ советлари, уларнинг депутатлари фаолиятини бирор-бир илмий даргоҳ ўрганиб чиқмади ва баҳо бермади. Қайсига зарурат бору қай бирига йўқ, деб ўйлаб ҳам кўрилмади.

Бозор иқтисодиётига ўтар эканмиз, сайлов ва мажлисбозлик билан халқнинг турмуш тарзини ўзгартириб бўлмайди. Посёлкаларда, қишлоқларда хўжалик, иқтисодий, молиявий, бюджет, маъмурий ҳуқуққа эга бўлган ижро маҳкамалари—маҳаллий ҳукуматларни ташкил этиш керак. Уларнинг раислари яширин ва тўғридан-тўғри овоз бериш йўли билан сайланишлари лозим.

Фахриддин СОЛИЕВ,
халқ депутатлари Тинчлик посёлка совети ижроия комитетининг раиси, Навоий шаҳар советининг депутати.

ДЕҲҚОН ЕР ЭГАСИ БЎЛГАНИДАН ХУРСАНД

М. С. ГОРБАЧЕВНИНГ ҚОЗОҒИСТОН ҚИШЛОҚ АҲЛИ БИЛАН УЧРАШУВЛАРИ

ЧИМКЕНТ. 29 май. (ТАСС — ҚозТАГ махсус мухбирлари). СССР Президенти М. С. Горбачев Қозоғистон бўйлаб сафарни давом эттириб, бугун Кўкчатовдан Чимкентга келди. Республикада бўлишининг иккинчи куни иш режалари давлат бошлиғининг аграр соҳадаги ишларнинг аҳволи билан танишишни давом эттириш ниятидан дарак беради.

Бу жиҳатдан Чимкент вилояти эътиборга лойиқ диёр. Биринчидан, вилоятда қишлоқ хўжалиги билан шуғулланиш учун шароит жуда қулай. Вилоят чорвачилик билан ҳам, деҳқончилик билан ҳам, сабзавотчилик билан ҳам машҳур, унинг ҳудудида мева ҳам кўп етиштирилади.

Иккинчидан, Чимкент диёрининг қишлоқ меҳнаткашлари хўжалик ички муносабатлари янги шаклларининг фаол тарафдорлари эканликларини кўрсатдилар. Бу ерда давлат-кооператив ҳамда ижарачи ишлаб чиқариш бирлашмалари, деҳқон хўжаликларининг уюшмалари ва иттифоқлари тузилган. Жамоа ва давлат хўжаликларининг аксариятида ҳисоб-китоб қилишнинг у ёки бу усулига асосланган ижара шартномалари тузилган. 250 та мустақил деҳқон хўжалиги тобора мустаҳкам оёққа туриб олмоқда, улар гўшт ва сабзавот, пахта ва маккажўхори етиштирмоқдалар. Фермерларнинг кўпчилиги давлатдан олган қарзларини тўлаб бўлди ва техника билан иморатларни ўз маблағи ҳисобига сотиб олишга тайёр. Республикада ўнлаб фермер хўжаликларини пул билан таъминлаётган дастлабки деҳқонлар банки пайдо бўлди.

Ижарачи деҳқонларнинг ишлари ва ташвишлари, ютуқлари ва муаммолари Михаил Сергеевич улар билан суҳбатлашган пайтда бош мавзу бўлди. Суҳбатлар бевосита далада бўлиб ўтди. Бундай суҳбатлар «Партия XXI съезди» давлат хўжалигидаги Султон Жакипбоевнинг сабзавотчилик бригадасида, С. М. Киров номли давлат-кооператив бирлашмаси ижарачиси Олтинбек Зулпиев, «Бўржар» давлат хўжалигининг Нурмаҳан Ордабеков бош чўпонлик қилаётган чўпон-чўлиқлари ҳузурида бўлиб ўтди...

Табиийки, бу суҳбатларда рақамлар ҳам, тонналар ҳам, центнерлар ҳам тилга олинди. Уларнинг ҳаммасини такрорлаб ўтирмай, манзарани тушуниб олиш учун баъзиларини келтирамиз. С. Жакипбоевнинг олтита оила меҳнат қилаётган сабзавоткорлар бригадаси 83 гектар ерни ижарага олиб, карам, помидор, бодринг, сабзи, қалампир, бақлажон, қовоқ, пиёз, лавлаги етиштирмоқда. Ҳосилдорлик гектарига 240 центнер. Ижарачи А. Зулпиевга қарашли 50 гектар ерда 5 киши ишлайди. Улар ўтган йили дон учун маккажўхори етиштириб, гектар ҳисобига 78 центнер ҳосил олдилар, бу йил 90 центнерни кўзлашаяпти.

Бундай натижаларни мақтаса арзийди. Лекин бошқа жиҳати диққатга сазовор. Президентнинг суҳбатдошларида нима қилишни ўзлари ҳал этиб ўрганиб қолган мустақил одамларга хос бўлган қандайдир алоҳида эркинлик ва ишонч руҳи сезилиб турарди. Михаил Сергеевичнинг «Кайфиятлар қалай?» деган саволига улар баравар «Яхши!», деб жавоб қайтардилар. Шоҳидлар сифатида айтамизки, жавоб чин қалбдан айтилган ва самимий эди. Бу эркаклар, аёллар, уларнинг болалари юзларига назар ташлашнинг ўзи кифоя. Ҳа, кичкиналар ишда катталарга ёрдам берадилар. Буни Михаил Сергеевич қадрлаб: «Болаларнинг ёшликдан ерга кўникишлари яхши, уни кўпроқ севадиган бўлишади», — деди.

Зеро, бу деҳқонларнинг азалий қоидаси: оиланинг ҳамма аъзолари биргаликда меҳнат қиладилар. Аҳиллик ва манфаатдорлик билан меҳнат қиладилар. Эндиликда инсон учун у ерда ёлланма ишчи эмас, балки ернинг хўжайини бўладиган шароит яратилаётганлиги туфайли оила аъзоларининг биргаликда меҳнат қилишлари мумкин бўлиб қолди. Мулк эгасининг эса руҳияти ҳам шунга хос. У ҳеч нарсани беҳуда, қўл учида бажармайди, ҳеч нарсани қўлдан бермайди, фойда олиш учун ҳаммасини ҳисоблаб чиқади. Масалан, А. Зулпиев ўзининг кўп минг сўмлик ҳисобларини бир сўмгача аниқлик билан Президентга айтиб берди. Шахсий манфаатдорлик бўлса, қумни ҳам ўз фойдасига ишлашга мажбур қилиш мумкин. Бир сурув қўйни сотиб олиб, хўжалиги жойлашган даштни яйловга айлантираётган деҳқон К. Есмурзаев худди шундай қилди. У бир ярим минг бош қўй боқаяпти, банкда ҳисоб варақаси очди, ўз техникаси бор.

Президент хўжалик юритишнинг янги шакллари меҳнаткашда ташаббускорликни уйғотиб, давлатга мўл ҳосил, катта самарадорлик бўлиб қайтаётганлиги билан қадрли эканлигини таъкидлади. Яъни, шахсий манфаат билан давлат манфаати тўла қўшилиб кетмоқда, бироқ ҳамма нарса кўнгилдагидек силлиқ бораётгани йўқ, албатта. Суҳбатларда бу ҳақда кўп гапирилди. Ҳамма жойда деҳқонларни ташвишга солаётган бир муаммони кўрсатиб ўтамиз: бу қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ва саноат маҳсулоти нархларининг тенглиги муаммосидир. Ҳозир деҳқон учун ана шундай тенглик йўқ! Шу сабабли деҳқоннинг техника, бинокорлик материалларини сотиб олиши, бошлаган ишини ривожлантириши жуда қийин бўлаяпти.

Бу муаммо М. С. Горбачевни ҳам ташвишга солаяпти. М. С. Горбачев бу мураккаб масала эканлиги, у пухта ишлаб чиқишни, тегишли дастурларни барпо этишни талаб қилишини айтди. Хуллас, давлат бу масалани диққат марказида тутмоқда. Бинобарин, тез орада тегишли назорат остига олинади.

Куннинг охирида «Чимкентшина» ишлаб чиқариш бирлашмаси жамоаси билан учрашув бўлди. Бу корхона юк автомашиналари, қишлоқ хўжалик ва енгил транспорт учун ҳар йили уч миллиондан ортиқ автопокришкалар чиқаради. Корхонанинг хом ашёни бир маромда етказиб бермаслик, маҳсулотнинг айрим турларини сотиш билан боғлиқ ўз қийинчиликлари бор. Ишчилар ўз муаммоларини қандай ҳал этаётганликлари ҳақида Президентга сўзлаб бердилар. Масалан, бу йил улар узоқ муддат давомида биринчи марта фойда олиш планини ошириб бажардилар. Корхонанинг ечиш қийин бўлган тугунларини ёзиб ташлашда Иттифоқ бошқарув идораларининг иштироки ҳақида ҳам гап борди.

М. С. Горбачев вилоят районларининг раҳбарлари билан ҳам учрашди. Унда Н. А. Назарбоев, В. Х. Догужиев, В. И. Черноиванов, халқ депутатлари Чимкент вилоят советининг раиси С. А. Терещенко қатнашдилар.

СССР Президенти кечқурун Чимкент вилояти билан танишишни тугаллаб, Олмаотага келди.

В. АКИМОВ,
В. БЕЗВРЕЖНИЙ,
Г. ГРОЙСЕР,
В. ТАЛАНОВ.

Ниҳоят, ишсизлар борлиги тан олиниб, уларни ижтимоий муҳофазалаш чоралари кўрила бошланди. Ташкил этилган меҳнат биржаларининг фаолияти аллақачон кўзга ташланиб қолган. Жумладан, Хоразм вилоятида 32 минг ишсиз борлиги маълумотларда қайд этилганди. Янги хизмат турига икки ойда мингга яқин киши мурожаат қилди. Уларнинг асосий қисми ишга йўлланма олди, нафақа билан таъминланди.

СУРАТДА: Ўзбекистон ССР Меҳнат вазирлигига қарашли ёшларни ва аҳолини иш билан таъминлаш бўлимининг бошлиғи Раъно Абдуллаева (чапда) биржа директори Р. Полвонов, мутахассислар Л. Шунько ва А. Рўзметов билан суҳбатлашмоқда.

К. ОТАЕВ суратга олган.

САРФЛАСАНГ, ФОЙДА ОЛАСАН

Каттақўрғон гўшт учун парранда етиштириш бирлашмаси маҳсулот ўраш ва парранда гўштидан колбаса ва сосискалар тайёрлаш учун Голландиядан ускуналар сотиб олишга икки ярим миллион сўм пул ажратди. Ҳозир катта цех қурилмоқда, у ерда Голландиядан сотиб олинган ускуналар ўрнатилади.

Бирлашмада ўз сармояларидан ишлаб чиқаришни устун даражада ривожлантиришнинг самарали андозаси ишлаб чиқилган. Асосий йўналишлардан бири ярим тайёр таомлар билан биргаликда тайёр озиқ-овқат маҳсулотларини ҳам ишлаб чиқаришдир. Айни вақтда бу маҳсулотлар ўзларининг фирма дўконлари тармоғи орқали харидорларга сотиладиган бўлади. Натижада савдо ташкилотларининг воситачилигига кетадиган харажатлар камаяди. Ҳисоб-китобларга қараганда, сарфланган пуллар бирлашма ходимларига катта фойда келтиради. Харидорлар эса арзон нархда тансиқ таомлар олишади. Чунки маҳсулот таннархи арзонлашади.

(ЎзТАГ).

ЎЗИМИЗНИ ЎЗИМИЗ ТАЪМИНЛАЙ ОЛАМИЗМИ?

МУХБИРИМИЗ ҚАШҚАДАРЁ ВИЛОЯТИ ДОН МАҲСУЛОТЛАРИ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ҲУДУДИЙ БИРЛАШМАСИ БОШ ДИРЕКТОРИ МУСУРМОН НОРБОЕВГА АНА ШУНДАЙ САВОЛ БИЛАН МУРОЖААТ ҚИЛДИ

— Дон маҳсулотлари билан ўзимизни ўзимиз таъминлаш имкониятларига эгамиз. Иқтисодиётимизда бозор муносабатлари амал қилмоқда. Унинг талаби ҳар бир республика, вилоятнинг ўзини-ўзи таъминлашга ўтишидан иборат. Келгусида бошқа республикалардан, ҳатто чет эллардан дон маҳсулотлари олишга умид қилиб бўлмайди. Чунки эндиликда ун, гуруч ва бошқа озиқ-овқат турлари четдан фақат валюта ҳисобига ёки товар айирбошлаш эвазига келтирилиши мумкин. Бизда эса валюта йўқ.

Вилоятимиз бўйича ҳар йили ўртача 270 минг тонна ун сотилмоқда. 1.500 мингдан ортиқ аҳоли яшашини ҳисобга оладиган бўлсак, ҳар бир киши йилига 180 килограмм нон истеъмол қилади. Аҳолининг асосий қисми фақат нон билангина кун кечираётгани маълум.

Бозор иқтисодига ўтиш муносабати билан озиқ-овқатнинг танқис турлари баҳоси кескин ошди. Кам таъминланган оилаларда нон истеъмол қилиш илгаригига нисбатан кўпайди. Чунки шу йўл билан бошқа маҳсулотларнинг ўрни қопланади. Киши яшаши ва меҳнат қилиши ҳамда организми учун зарур куч-қувватни нондан олади.

Хўш, вилоят аҳолиси таъминоти учун шунча унни қаердан олаяпмиз, қай усуллар билан етказиб берилмоқда?

Вилоятда ўтган йилгача Қарши шаҳридаги 10-тегирмондан бошқа ун ишлаб чиқарадиган корхона йўқ эди. Ўтган йили Яккабоғ шаҳрида тегирмон қурилиб ишга туширилди. Шундай қилиб бултур Қарши тегирмонида 118,3 минг, Яккабоғ тегирмонида эса 27,6 минг тонна ун тортилди. Аҳоли эҳтиёжи учун 145,9 минг тонна ун вилоятнинг ўзида ишлаб чиқарилди. Четдан эса 130 минг тоннадан ортиқ олинди.

Вилоятнинг ўзида қайта ишланаётган доннинг ҳам катта қисмини четдан ташиб келтираётирмиз. Нега шундай? Қашқадарёда дон етишмайди, бундай ҳолда қандай қилиб ўзини ўзи таъминлаш мумкин?

Қашқадарё вилояти хўжаликлари иқлим шароити қулай келган ўтган йили 288 минг 91 тонна дон етиштирдилар. Ҳосилнинг 76,5 минг тоннаси давлат қабул пунктларига топширилди. Далалардан ўриб-янчиб олинган доннинг 212,3 минг тоннаси хўжаликларнинг ўзида қолдирилди. Ҳозирги пайтда чорва учун кўплаб омухта ем, шелуха, кунжара етказиб берилаётир. Бунинг устига ўтган йили бир килограмм доннинг харид нархи 22 тийинга кўтарилди. Демак, ғаллакор хўжаликлар эндиликда давлатга дон етказиб беришдан мўмай даромад олишлари мумкин. Вилоятда етиштирилган дон ўз эҳтиёжимиз учун етиб ортади.

Ўтган йили 251 минг 491 гектар майдонда ғалла етиштирилди, ҳосилдорлик гектар бошига 11,5 центнерни ташкил этди. Экин майдонларининг асосий қисмини лалми ғаллазорлар ташкил этади. Қамаши районидаги Карл Маркс номли давлат хўжалиги ғаллакорлари лалми майдонларнинг ҳар гектаридан қарийб 20 центнердан ҳосил кўтардилар. Хўжалик деҳқонлари алмашлаб экишни жорий этаётганлари, ғалла майсаларига қиш фаслида ва эрта баҳорда ишлов берилаётгани, озиқлантирилаётгани эвазига мўл ҳосил кўтарилмоқда. Бошқа хўжаликларда ҳам улар тажрибасини кенг қўллаш, ҳар қандай об-ҳаво шароитида лалми майдонлардан мўл ҳосил олиш тадбирларини кўрадиган пайт келди.

Иккинчидан, вилоятда пахта етиштириш режаси анча камайди. Лекин суғориладиган майдонлар пахтадан бўшагани йўқ. Эндиликда ана шу экинзорларда ҳам ғалла режаламоғи керак. Ана шу йўл билан вилоятда ҳар йили қарийб 500 минг тонна дон етиштириш мумкин. Бу вилоят аҳолиси эҳтиёжи учун етиб ортади.

Лекин ун ишлаб чиқариш корхоналаримиз вилоят хўжаликларида етиштириладиган донни қайта ишлаш имкониятига эга эмас. Шунинг учун Ғузор ва Шаҳрисабз шаҳарларида бир кеча-кундузда ҳар бири 150 тоннадан ун тортиш қувватига эга бўлган иккита тегирмон қурилишини режалаштирган эдик. Ҳозир ҳар иккала иншоотда ишлар жадал бошлаб юборилди. Бу ун комбинатларида чорва эҳтиёжи учун омухта ем ҳам ишлаб чиқариш йўлга қўйилади. Келгуси йили Чироқчи районининг Айритом станциясида бир кеча-кундузда 130 тонна донни қайта ишлашга мўлжалланган тегирмон қурилиши бошланади. Янги ун комбинатларини 1993 йили ишга тушириш мўлжалланмоқда. Уларни қуришга 70 миллион сўмдан ортиқ капитал маблағ сарфланади. Янги комбинатлар битказилишини кутиб ўтиргаинимиз йўқ. Мавжуд қувватлар самарасини ошириш, ишлаб чиқариш жараёнларини такомиллаштириш борасида қатор тадбирлар кўрилаётир. Қарши ва Яккабоғ шаҳарларидаги ун комбинатлари иши яхшиланмоқда. Ана шу борада амалга оширилган ишларимиз ўз самарасини бермоқда ва ўтган йили режадагидан 13 минг тонна кўп ун ишлаб чиқарилди. Бу йил комбинатларнинг бир неча цехларда замонавий мукаммал асбоб-ускуналар ўрнатиш режалаштирилди. Бундан ун ишлаб чиқариш кўпаяди, иш жараёнлари такомиллашади.

Бирлашмамиз ишчи ва хизматчилари аҳолига хизмат кўрсатишнинг хилма-хил усулларини қўллаб, ижодий изланиб меҳнат қилаяптилар. Шаҳарда яшовчи аҳоли ун ва гуручни қоплаб харид қилмайди. Уларнинг хоҳишлари ҳисобга олиниб, ун қадоқланган ҳолда сотувга чиқарилмоқда. 9-дон маҳсулотлари комбинатида эса гуручни қадоқлаш линияси ишга туширилди.

Бошқармамизга қарашли «Қаршинхлебпром» ишлаб чиқариш бирлашмасида ҳам аҳолига хизмат кўрсатиш турлари кўпайтирилмоқда. Маҳсулот сифатига эътибор кучайтирилаётир. Масалан, кейинги бир йил ичида маҳсулот ишлаб чиқариш турлари 11 тага кўпайди. Қарши нон комбинати қошида қандолатчилик цехи ишга туширилди. Бир неча нон комбинатлари қошида лимонад, музқаймоқ ишлаб чиқариладиган цехлар қурилиб, фойдаланишга топширилди.

Шахсан республика дон маҳсулотлари вазири А. Муталибованинг саъй-ҳаракатлари билан Олмониянинг «Винклер» фирмасидан нон ишлаб чиқарадиган линия сотиб олдик. Линия 180 минг чет эл валютаси ҳисобига олинди ва Қарши шаҳрининг «Пахтазор» даҳасида қурилган махсус бинога ўрнатилди. Бу ерда унни элаш, хамир қориш, нон пишириш жараёнлари автоматлар ёрдамида бажарилади. Махсус қурилма ёрдамида 40 хил нон ва нон маҳсулотлари ишлаб чиқариш мумкин. Ҳозир ўн турдаги нон ва кулчалар пишириб сотилмоқда.

Қарши шаҳрининг қоқ марказида миллий нонлар билан савдо қиладиган махсус магазин ишга тушди. Дўконнинг ўзида нон пиширилиб, харидорларга чиқарилади. Бундай магазин Қарши станциясида ҳам қурилмоқда. Янги новвойхона-дўконга ҳам чет элдан келтирилган ускуналар ўрнатилади. Бу ерда қандолат цехи ҳам бунёд этилади ва парвардa, новвот, ҳолва каби миллий ширинликлар ишлаб чиқарилади.

Бирлашмамизга вилоятимиздаги еттита нон комбинати қарайди. Мана шу корхоналарнинг ҳаммасида миллий ширинликлар ишлаб чиқарадиган цехлар барпо қилиш, аҳолининг қандолатчилик маҳсулотларига бўлган талабининг бир қисмини ана шу йўл билан қондириш ҳаракатдамиз. Шунингдек, нон комбинатлари қошида музқаймоқ, турли шарбатлар ишлаб чиқарадиган цехлар ҳам ишга туширилади.

Бирлашмамизга қарашли жамоалар вилоятимиз аҳолисининг ун ва ун маҳсулотларига, турли миллий ширинликларга бўлган талабини қондириш, шу тариқа маъмурчиликка ҳисса қўшиш аҳди билан ижодий изланиб ишламоқдалар.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Илмий изланишлар оламида

КЎРИНМАЙДИ, ЗАРАРИ ОШКОР

ҚОВЛИ ва уй ичини саранжом-саришта сақлаш, бунинг учун кунига 2—3 марта супуриб-сидириш—ўзбекнинг канда қилмайдиган азалий одати. Агар эътибор берган бўлсангиз, ҳовлини супуриш олдидан сув сепилади, уй ичини саришталаш учун супурги албатта ҳўлланади. Нега шундай! Бу одат қачон пайдо бўлган-у унинг сиру синоати нимада!

Қарангки, супуриш пайтида кўтариладиган чанг таркибида шу пайтгача биз ҳатто тасаввур ҳам қилмаган кўз илғамас тирик организмлар бўлиб, улар инсон саломатлигига мудом таҳдид солиб келаркан. Буюк табиб Абу Али ибн Сино: «Чанг-ғубор бўлмаганда инсон минг йил яшарди» деганида балки ана шу уй чанги каналарини назарда тутгандир.

Ўзбекистон Фанлар академиясининг зоология ва паразитология илмий-тадқиқот институти олимлари таъкидлашларича, бир мисқол чангда 2 мингтагача кўзга кўринмайдиган тирик каналар бўларкан. Нафас йўлларининг яллиғланиши, терида тошма, қичима пайдо бўлиши ҳам ана шу кўринмас мавжудотларнинг иши экан.

Мухбиримизнинг шу муаммони ўрганаётган илмий ходима Маъмура НАРЗУЛЛАЕВА билан суҳбати уй бекалари учун фойдадан холи бўлмаса керак.

— Маъмура Фатхуллаевна, уй чанги каналари ҳақидаги гап муштарийлар учун янгилик бўлиши мумкин. Шу боис уларнинг тури, хатти-ҳаракати хусусида тушунча берсангиз.

—Институтимизда олиб борилаётган кузатишлар Ўрта Осиё минтақасида дастлабки изланишлар бўлиб, унда уй чанги каналарининг инсон саломатлигига путур етказувчи 28 тури ўрганилаяпти. Ҳозирги кунда ана шу каналарнинг 130 дан зиёд тури аниқланган.

Маълум бўлишича, нафас йўли аллергияси, бўғма хасталикларга чалинган беморларнинг 64—82 фоизида касалликнинг хуруж қилишига уй чанги каналари сабабчи экан. Бу каналарнинг кучли аллергия таъсири улар танасидаги оқсил моддалар — гликопротеидлар билан боғлиқлиги биохимик изланишларда ечимини топди. Бекалар уй кўтарганларида ёки супурганларида иложи борича чанг кўтарилишига йўл қўймасликлари лозим. Кўпроқ чанг ютгичлардан фойдалансалар, ёмон бўлмайди.

—Кўринмас каналар тирик организм экан, демак, улар ўз қиёфасига эга бўлиб, ниманиннгдир ҳисобига озиқланади, албатта.

— Биз бу каналарни яшаш шароити, одамга таъсирига қараб уч гуруҳга ажратиб ўрганаяпмиз. Биринчиси, пироглифидлар оиласига мансуб бўлиб, улар кучли таъсир кўрсатадиганларидир. Бу хил каналар одам терисидан кўчган юпқа эпидермис пўстлоғи ҳужайраларининг шоқ қавати билан озиқланади. Яшаш жойи ҳам одамнинг кўрпа-тўшагидир. Киши ухлаётганда ўринда митти каначаларнинг фаол яшаши учун қулай микроиқлим яралади. Кун бўйи ёстиқ, кўрпа жилдларининг бурчакларида, чойшабларнинг ён чокларида, диван қатларида караxт ётганлари тўшакдаги ҳарорат хонадагидан 5—7 даража юқори бўлганлиги сабабли тез ҳаракатланади. Нафас олиш йўллари орқали одамларни шикастлайди.

Кейинги гуруҳни омбор каналари деймиз. Улар баҳор ва кузги буғдой экишдан сўнг хонадонларга тушиб, қулай иқлимда кўпаяди. Нам ва илиқ ҳарорат улар учун мўътадил ҳисобланади. Чанг таркибидаги органик қолдиқлар, замбуруғлар билан озиқланади. Полда, жунли гиламларда, қуёш нури тушмайдиган зах хоналарда яшайди. Шундай чанг каналари бор уй, омбор, ертўлаларда нафас олиш оғирлашади, аллергик тери хасталиклари бошланади.

Сўнгги гуруҳга мансуб каначалар хейлетидлар оиласига тааллуқлидир. Улар йиртқич каначалар ҳам дейилади. Йиртқич аталишига сабаб, у асосан юқорида номи тилга олинган ҳар икки гуруҳга оид аллергик каналар билан озиқланади. Хейлетидлар хонадонга ўлжалари ортидан кириб келишади. Шуниси ачинарлики, аллергик каналарни қириб, фойдалидек кўринса-да, ўз навбатида тошма касаллигининг алоҳида кўриниши — хейлетиеллиозни келтириб чиқаради ёки қўзғайди. Олиб борилган кузатишлардан маълум бўлдики, бу турдаги каналар Тошкент, Сирдарё, Фарғона, Наманган, Бухоро вилоятларидаги хонадонларнинг 60—63 фоизида учрайди. Чунки бу жойларнинг табиий шароити, экологик аҳволнинг танглиги уларнинг тез кўпайишига имкон бераркан.

— Касалликнинг яхшиси бўлмайди, бинобарин уй чанги каналарига қарши кураш йўлларини излаб топиш ҳам институт олдида турган муҳим вазифалардан бири бўлмоғи керак...

— Кураш чораларини излашда ҳали бир тўхтамга келингани йўқ. Қўлланган усуллар уларни тугатишга эмас, балки бирмунча камайтиришга ёрдам берди, холос. Ишни мушкуллаштирадиган жойи шундаки, улар кўринмайди, лекин хонадондан хонадонга тез ўтади. Санитария-гигиена қоидаларига тўла амал қилинмайдиган умумий овқатланиш хоналари, болалар боғчалари, кутубхона, китоб жавонлари кўринмас аллергик чанг каналарнинг яшаши, кўпайиши учун қулай шароит ҳисобланади. Шунинг учун аввало хона ёки жиҳозларни чанг босишига йўл қўймаслик, уйда супургини камроқ ишлатиб, чанг ютгичлардан фойдаланиш, полларни ош тузининг 20 фоизли эритмасида ювиш ёки артиш керак. Шунда каналар кўпаймайди. Бундан ташқари кўрпа, ёстиқ жилдларини ювишдан олдин 5—10 фоизли туз эритмасига солиш ҳам чанг кана тухумларига шикаст етказади. Кийим-кечак, кўрпа-тўшакларни офтоб тиғига ёйганда ҳам чанг каналари қуёшнинг ультрабинафша нурларига бардош беролмай қирилиб кетади.

— Республикамизда аллерген тайёрлаш қай аҳволда!

— Ҳозирги пайтда уй чанги каналарининг кўп тарқалган 6 туридан аллерген тайёрланаяпти. Бир қанча клиникаларда тери касалликларини аниқлашда ва даволашда қўлланилаяпти. Бундан ташқари каналарни лаборатория шароитида кўпайтириб, улардан янада сифатли аллерген тайёрлаш борасидаги изланиш ҳам охирлаб қолди.

Суҳбатдош:
И. ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Яхшилар бор бўлишсин

ИККИ ХАЛҚНИНГ ФАРЗАНДИ

Гулсора ая Абдиева олтмиш баҳорни қаршилади. У ўн икки нафар ўғил-қизни тарбиялаб вояга етказди. Қаҳрамон она, меҳнат фахрийси. Шунга қарамасдан уйда қўл қовуштириб ўтиргани йўқ. Томорқасида сабзавот етиштириб, дурустгина ҳосил олмоқда. Фарзандлари кўмагида мол ҳам боқади.

Таҳсинга сазовор томони шундаки, Гулсора ая турмуш ташвишлари кўп бўлса-да, Сирдарё районидаги «Ленинград» жамоа хўжалигида 18 йил пахтакорлик касбини эъзозлади. Машъал хўжалик иқтисодиётини мустаҳкамлаш ишига улуш қўшди. Бу йиллар мобайнида ипак қурти ҳам боқди.

Қаҳрамон онанинг фарзандлари ҳам меҳнаткаш бўлиб етишдилар. Улар ўзлари аъзо бўлган меҳнат жамоаларида ибратли фаолият кўрсатишмоқда. Ҳаммаси ҳаётда муносиб ўрнини топган. Масалан, ўғли Эргаш Сирдарё шаҳридаги нефть маҳсулотлари базасида кўп йиллардан бери оператор. Ҳамкасбларига намуна бўлиб ишлаганлиги туфайли база маъмурияти томонидан икки марта ташаккурнома олган. Қизи Қурбоной Тошкент доришунослик институтида кассир. Бошқалари ҳам ўз касбларининг моҳирлари. Кенжаси Алишер Совет Армияси сафида. Ҳадемай хизмат бурчини ўтаб келади. Ҳар гал хат ёзганида ўзини ватанга муҳаббат, дўстга садоқат руҳида тарбиялаган онасига чин қалбдан миннатдорчилик изҳор этади.

Гулсора ая жигаристонликлар бошига тушган мусибатдан қаттиқ изтиробланди. Табиий офат туфайли қийин аҳволда қолган Ангрен шаҳри яқинидаги қишлоқ аҳолисига ёрдам тариқасида нафақа пулидан йиққан юз сўм пулни 104904750-счётга ўтказди.

— Кенжа ўғлим Алишер Совет Армияси сафида она ватан олдидаги йигитлик бурчини ўтамоқда. Яқинда у бизнинг бағримизга келади. 100 сўм пулни уига кийим олиш учун йиққандим,— дейди сахий қалб соҳиби Гулсора ая. — Айни мусибатли кунларда ҳамюртларимизнинг қайғусига шерик бўлиш мендек оналарнинг муқаддас бурчи.

Гулсора Абдиева татар қизи. Лекин у ўзини ҳам татар, ҳам ўзбек халқларининг фарзанди деб билади. Чунки Ўзбекистонда туғилди, бахтини шу серқуёш диёрдан топди. Ўзбек фарзанди Абдукарим ака билан аҳил турмуш кечирди. Ҳозир меҳридарё аянинг тўрт келини бор. Улар камтарин, ширинсўз қайнонани беҳад ҳурмат қилишади, 24 нафар жажжи невараси ҳам аянинг жони-дили.

— Гулсорани 30 йилдан ортиқроқ вақтдан бери яхши биламан. Ён қўшнимиз. Уй олма, қўшни ол, деганлар. Асл инсонга ён қўшни бўлганимдан бир умр миннатдорман. Турмуш ўртоғи вафот қилганидан сўнг тушкунликка берилмади. Иродасини маҳкам тутиб отадан етим қолган 12 нафар фарзандини оқ ювиб-оқ таради. Ҳозир невараларини тарбиялашда келинларига ёрдамлашаяпти. Умридан барака топсин, — дейди 75 яшар Чиннихол ая.

Қ. ҲОЖИЕВ.

ШОФИРКОН МАНЗАРАЛАРИ

ЛАБ ВА БАРМОҚЛАР

Шарқнинг нозиктаъб шоирлари ашъорларида хушқомат ёрнинг лаб ва бармоқлари ҳақидаги ташбеҳлар кўп. Ақиқдай лаблар, ўта нозик, сеҳрли бармоқлар гўзаллик нишонаси эмасми? Ҳатто доно халқимиз узумнинг энг сара навини «келинбармоқ» деб аташи ҳам бежиз эмас!

...Бир гал қадимий Бухоро шаҳридан ишчи қизларининг шалоғи чиққан эски автобусда қайтишимга тўғри келди. Йўлдошларим ипак йигирув фабрикаси ишчилари эдилар. Улардан бири — қорачадан келган, истараси иссиқ қиз қўярда-қўймай ўз ўрнига ўтиришга таклиф қилди. Миннатдорчилик билдирдим. Ва ишдан ҳориб, чарчаб чиққан, мадори қуриган, бир парчагина уй нонидан тишлаб-тишлаб бораётган ана шу қизга алоҳида меҳр билан тикилдим. Нигоҳлари маъюс, аммо кўзлари тим қора, дилкаш эди. Турмакланган бўлса-да, сочларининг узунлиги шундоқ билиниб турарди. Одмигина кийими ҳам ўзига ярашган. Лекин шу хушрўй қизнинг лабларида қон йўқ эди, бармоқлари қайноқ суада, буғда тинимсиз ишлайвериб, аянчли ҳолатга тушганди. Ҳамроҳларимнинг ҳаммасига разм солдим — бир хил манзара...

РАЙОН ПРОКУРОРИ ИЗОҲ БЕРДИ: бизда аёллар уй юмушларини ҳам қўшиб ҳисоблаганда 15—16 соатлаб ишлайдилар.

АЁЛЛАР ҲАКИМИНИНГ ФИКРИЧА, озиқ-овқат тақчиллиги, етар-етмаслик хотин-қизларнинг саломатлигини тобора кемирмоқда. Биргина Шофирконда 75 фоизи камқон. 1990 йилда район бўйича ҳисобга олинган 2 минг 984 ҳомиладор аёлнинг 2 минг 210 нафари камқон эканлиги аниқланган. Камқон қизлар сони ҳам ошиб бормоқда. Аёлларнинг ўлик туғиш ҳоллари кўпаймоқда. 1990 йилда 38 она фарзандининг дийдорини кўрмади. Аёллар ўлими ҳам юқори даражада. Бунинг устига, камқон хотин-қизларни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш қониқарсиз аҳволда. Далил: шу мақсадда район бюджетидан 212 минг сўм маблағ ажратилган. Бу билан муҳтож оилаларнинг 10—15 фоизиниигина таъминлаш мумкин. Камқон хотин-қизларга дори-дармонлар учун ажратилган 73 минг сўмдан бор-йўғи 23 минг сўми сарфланди.

ДИН ҲОМИЙСИ УҚТИРАДИ: ҳозиргача хотин-қизларнинг инқилобдан аввалги ҳаёти нотўғри талқин қилинди. Мусулмончиликда аёлларнинг оғир жисмоний меҳнатдан халос этилгани уларнинг ҳуқуқсизлигимиi! Аёллар ўйнаб-кулса, пардоз-андоз қилса, турмуш ўртоғига ёқса, фарзандларини тарбияласа, илм олса эрксизликми?

Район судида айтишди: 1990 йилда 31 оила ажралишган. Руҳшунослар эса қайта-қайта таъкидлашади: оғир меҳнат, узлуксиз рўзғор юмушлари хотин-қизларнинг аёллик латофатини йўқотмоқда, дағаллаштирмоқда. Демакки, бундай аёлнинг турмуш ўртоғи «уйидан топмаганини кўчадан ахтаради».

Мен ана шулар ҳақида ўйладим. Ўйладим-у бағримда нечки бир изтироб тўлғанди. Хаёлларим остин-устун бўлиб, эртанги кунни тасаввур этмоққа уриндим... Сиз менга эътироз билдириб, замонамиз қаҳрамонлари — аёлларнинг жасорати ҳақида сўйлаб беришингиз мумкин. Тўғри, қаршимдаги қизлар ҳар қанақа ишни уддалашади: ер ағдаришади, шаҳар қуришади, пахта теришади. Ҳатто оғир тракторларнинг рулига ҳам ўтиришади. Улардан ҳамма ишни талаб қилиш мумкин. Фақат бўлажак Алпомиш, Алишер, ибн Сино...лар туғилармикан?..

МЕНИНГ ЎҒРИГИНА БОЛАМ...

«Болани ушланглар, ҳо, болани ушланглар!» Бир пасда бозор ичи ғала-ғовур бўлиб кетди. Кимдир одамлар орасидан суғурилиб чиқиб қочишга шайланган 14—15 ёшлар чамасидаги ўсмирни оёғидан йиқитди. Ҳаллослаб етиб келган лавлагифуруш (боланинг қўлларида катта-кичик 2 та қанд лавлаги бор эди) ўсмирнинг қорнига тепди. «Ўғри» ғужанак бўлиб олди, иккала қўлини ҳам ёзди, «ўғрилик мол» тупроққа қоришди. Фақат ўнг қўлидаги лавлаги бармоқларига ботиб қолганди...

Оломон яраланган қушни томоша қилгандек, синчков назар ташларди. Кимдир боланинг ёқасидан ғиппа бўғиб олган лавлагифурушга «бўлди-е» деса, кимдир: «Қўйинг, ҳали таъзирини егани йўқ-ку», деди. Кимдир «италиён киносидаги ўғри-каззоблар ана шундай болалардан етишиб чиқиши»га шаъма қилди. Хуллас, болани калтаклаб, сўнг раҳм-шафқат қилиб, мелисага топширмай қўйиб юборишди.

— Мен бу болани танийман, — деди ҳамроҳим. — Отаси автоҳалокат натижасида ўлган. Оиласи... жуда ночор. Энг ёмони, бу оиланинг бор-йўқлиги ҳеч кимнинг эсига келмайди.

РАЙОН ИЧКИ ИШЛАР БЎЛИМИ ҲУЖЖАТЛАРИДАН: Шофирконда вояга етмаган ёшларнинг тартиббузарлиги ва жиноятлари кўпаймоқда. 1990 йилда ўсмирлар томонидан 8 та жиноят, 118 та тартиббузарлик содир этилди. Республикада ёшлар ўртасида бир йилда 5 минг 170 та жиноят қайд қилинди. Бу 1989 йилдагига қараганда 24 та (5 фоиз) кўп. Шофирконда содир этилган 8 та жиноятдан 2 таси давлат, 2 таси фуқаролар мулкини ўғирлаш, 2 таси шахсга тан жароҳати етказиш, биттаси бозорда харидорларни алдаш, биттаси ахлоқсизлиги учун деб рўйхатга олинган. Жиноятчор ва тартиббузарларнинг ўртача ёши 14—16 да.

Хўш, фарзандларимиз нега бу кўйга тушмоқдалар? Ўсмирларни нотўғри йўлларга олиб кираётган омиллар нималардан иборат?

Моддий ночорликми? Маънавий таназзулми? Тарбиядаги хатоларми?

Ахир бу тартиббузарларнинг талаб-эҳтиёжини 9 миллион қашшоқ ота-она қондира олармиди? Турмуш даражаси паст, катта ишсизлар армиясининг ҳақ-ҳуқуқсиз оддий аскари қайси даромад ҳисобидан ўз фарзандининг бўш вақтини мазмунли ўтказиши учун шароит ярата олади?! Қорни оч болани қандай қилиб тўғрилик, ҳалоллик йўлида тарбиялаш мумкин?

Болаларнинг қизиқиш ва эҳтиёжларини қондирадиган нима бор ўзи бизда? Қишлоқларда ҳеч қанча маблағ талаб қилмайдиган спорт майдончалари, ўйингоҳлар ҳам йўқ-ку. Кинохоналар, маданият уйлари ўсмирлар ўртасида қандай тадбирлар ўтказишаяпти? Наҳотки қишлоқ болаларининг кўз очиб кўргани аёвсиз меҳнат бўлса?

— Районимизда 25 минг ўсмир бор, — дейди ички ишлар бўлими вояга етмаганлар билан ишлаш инспекциясининг бошлиғи Т. Асадов. — Ёзги таътил пайтида 5 минг ўсмир кашшофлар лагерида дам олди, дейлик. Қолган 20 минг ўқувчи нима иш билан шуғулланади? Мен райижрокомга болалар учун алоҳида боғ, ўйингоҳ ташкил этиш таклифи билан чиқдим. Бу хайрли ишни ҳатто ҳашар йўли билан амалга ошириш мумкин. Ҳозирча таклифимга жавоб бўлгани йўқ. Бунинг устига, болаларнинг ҳуқуқий билимлари ниҳоятда паст. Мактабларда тарқатилган анкета савол-жавобларининг натижаси шундан далолат берди: Бухоро инқилоби, кўҳна Вардонзе тарихи, Файзулла Хўжаев шахси ҳақидаги саволларга ҳам, афсуски, ижобий жавоб олинмади.

ҚОНУНШУНОСЛАР ЖАР СОЛИШМОҚДА: болалар айниқса ёз пайтларида, дарсдан бўш вақтларида ота-оналарига ёрдам бериш учун далаларда ишлашмоқда. Ишлаганда ҳам қонунларимизда белгиланган соат билан эмас, балки бутун ёруғ кун давомида дам олмасдан ишламоқдалар. Шу сабабдан ҳам районларда болаларнинг 85 фоизи носоғломлиги, 18 фоизи эса нормал ривожланмаганлиги аниқланган.

Бемор болаларни даволаш учун шифохонаю шифокорлар етишмайди. Биргина Шофирконда 86 ўринга 39 нафар (48 фоиз) болалар ҳакими фаолият кўрсатмоқда. Республикамизда эса 70 минг педиатр етишмай турибди.

Тартиббузар болалар ҳақида сўзлашаётган эдик. Ҳа, ҳозирги қалтис вазиятда уларнинг сони ошиб бормоқда. Эҳтимол, қачондир менинг қаҳрамоним — қанд лавлаги ўғрисини ҳам милиционерлар бир ҳамла билан тутишар ва бирор дорулахлоққа юборишар. Аммо бу билан ҳеч нарса ўзгармайди. Болакай у ерда ҳар кеча узун-узун тушлар кўради. Уркалтаклар, хўрлашларни эмас, қошиясига «Ҳамма яхши нарсалар — болаларга», «Бахтли болалигимиз учун партияга ташаккур!» деб ёзилган шиорлар остидаги тўкин дастурхонни кўрса ажабмас. Дастурхонда эса тухум, пишлоқ, олмаю анор, қовурилган гўшт, ширинликлар ва яна алланималар...

Салим МУХТОР,
СССР Журналистлар уюшмаси аъзоси.

Бултур Муборак районидаги «Гулистон» давлат хўжалиги меҳнаткашлари режадагидан 6,5 баробар кўп соф фойда олдилар. Унинг 1400 минг сўми ишчиларга мукофот тариқасида бўлиб берилди. Бундай ютуқларни қўлга киритишда далада меҳнат қилаётганларга яратилаётган қулайликлар муҳим аҳамият касб этаяпти. Ахир туриш-турмуши яхши бўлган одам баракали меҳнат қилади-да.

СУРАТДА: Иноят Искандарова далада ишловчилар учун тандирдан иссиқ нон узмоқда.

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

ҚУВОНЧ УЛАШАДИ

БУ ЙИЛ вилоятдаги касаба уюшмаларига қарашли 40 га яқин пионер лагерларида 100 минг ўқувчи ҳордиқ чиқаради. «Облводоканал», «Облтеплокоммунэнерго», вилоят уй-жой ва коммунал хўжалиги ишлаб чиқариш бирлашмасининг барча районлардаги бошқармалари ҳамда корхоналари ишчи-хизматчиларининг фарзандлари вилоят таъмирлаш ва қурилиш трестига қарашли «Шодлик» оромгоҳида ёзги таътилни ўтказадиган бўлдилар.

Биринчи ойда лагерга 200 ўқувчи келади. Уларнинг ҳар бир куни сермазмун ўтиши учун барча шароит яратилди. Учта ётоқхона, таомдихона, ёрдамчи бино ва дам олиш шийпонлари тайёр. Спорт майдонлари, хиёбонлар ҳашар йўли билан тартибга келтирилди.

Бозор иқтисоди лагерь ҳаётига ҳам таъсир қилди. Йўлланма баҳоси 174 сўм 20 тийинга етди. Ишчи-хизматчиларга ғамхўрликни кучайтириш мақсадида касаба уюшмасининг қарори билан ота-оналар 6 сўм 50 тийиндан тўлашади.

Оромгоҳдаги мураббийликни Наманган шаҳридаги Гагарин номли ёш техниклар станциясининг педагоглари ўз зиммаларига олишди.

— Ёшларнинг мароқли ҳордиқ чиқаришлари ва бирон ҳунарга меҳр уйғотиш мақсадида иш жойимизни кашшофлар масканига кўчирдик, — дейди педагог Қ. Исаев. — Станциямизда самолётсозлик, ракетасозлик, дурадгорлик, ёғочни куйдириб нақш ишлаш, машинка ёзувини ўргатиш каби ўндан ортиқ тўгарак бор.

Асқаржон ОБИДОВ,
Наманган шаҳар ёш техниклар станциясининг услубчиси.

Турғунпўлат СУЛАЙМОНОВ,
«Эл хизматида» ҳафтаномаси муҳаррири.

Ер—халқники

...ХИРМОНДА ҲОЗИР

ТУРКИСТОН ҳарбий округи 1949 йилда Оҳангарондаги тоғлиқ ва тоғ олди ерлардан 84 минг гектардан кўпроғини «ўзиники» қилиб олган эди. Воҳанинг энг яхши яйловлари, жумладан 7 минг гектардан ортиқ суғориладиган майдонлар — Оҳангарон дарёсининг соҳиллари ҳамон уларнинг тасарруфида турибди. Ваҳоланки чорва моллари йил сайин кўпайиб бораётган район хўжаликлари қўй-эчкиларни боқиш учун яйловларнинг камлигидан жуда қийин аҳволда қолаётирлар.

Оҳангароннинг энг яхши тоғли яйловлари — 84 минг гектардан кўпроқ майдон ҳарбийлар ихтиёрига ўтказилгандан сўнг қандай аҳвол юз бергани ҳақида чўпонлар, тоғ олди минтақаларида яшовчи аҳоли билан суҳбатлашдик. Улардан айримларининг фикрларини келтирамиз:

Адҳам МИРЗАЕВ (район марказий дорихонасининг мудири): Ҳарбийлар тасарруфидаги тоғ яйловлари йил сайин ачинарли ҳолатга тушиб бораётир. Қарғасим, Қизлар учган, Охтахона, Ўрамол яйловларидаги жуда кўп тоғ ўрмонлари ҳар шанба ва якшанба кунлари енгил машиналар билан келиб, бу ерда маишат, ов қиладиган ҳарбийлар томонидан аллақачон пайҳон қилиб бўлинган. Жуда кўп арчалар қуриб қолди, дўлана, қатранғи, ирғай дарахтлари тобора камайиб бормоқда, тоғ яйловларию ўрмонлари тез-тез ёниб туради.

Тоғ дарёларида балиқ мутлақо қолмади, бир вақтлар инсон кўзини қувонтирадиган лайлаклар, турналар, бургутлар, бошқа чиройли сайроқи қушлар ҳарбийларнинг ўқларидан зада бўлиб, тоғларимизни тарк этишган. Ўрамол мавзесида бир вақтлар экилган, яқингача яшнаб турган 30 гектардан зиёдроқ ёнғоқзорлар тобора қуриб, камайиб бормоқда. Ҳарбийлар эса ўтган қирқ йилдан кўпроқ вақт мобайнида бирор ерни обод қилмадилар, бирон туп дарахт экмадилар. Бу ҳам етмагандай, ўзлари эгаллаётган «ёпиқ зона»га маҳаллий аҳолидан бирор кишини киритишмайди. Қизиқ, ўзимизнинг жойимизга ўзимиз киролмасак?!

Самад ЎРОЗАЛИЕВ. («Ангрен» совхозининг бош чўпони): Яйловларимизнинг жуда катта қисми ҳарбий округининг ихтиёрига ўтиши оқибатида мол боқишда қийналиб кетдик. Шунга кўра мол-хол ўтлайдиган жойларни симтўр билан ўраб олишга мажбурмиз. Агар қўйлар чегарадан ўтиб қолса, ҳарбий қоровуллар биздан жарима олишади. Ваҳоланки, у жойларда жуда кўп пичан бекор қолиб кетади. Тоғлардаги боғларда етишган меваларнинг исроф бўлишини айтмай қўя қолай, ўзлари ҳам олишмайди, бировга ҳам беришмайди. Бунинг устига шунча жойни эгаллаган ҳарбийлар Оҳангарон райони учун ҳеч қандай фойда келтирмайдилар, ҳатто эгаллаб турган ерлари учун ҳақ ҳам тўлашмайди.

Ўрол ЖЎРАЕВ (Оҳангарон ўрмон хўжалигининг собиқ ишчиси): Мен узоқ муддат ўрмон хўжалигида ишлаганман. ТуркВО тасарруфига ўтган ерлардаги дўлазорлар, олмазору арчазорларнинг ҳарбий овчилар томонидан пайҳон қилинганини сўз билан ифодалаб бўлмайди. Бу бедодлик қачонгача давом этаркин?

Маълумотларга қараганда, ҳар йили ҳарбийлар томонидан 15 мингдан ортиқ каклик, юзлаб ёввойи чўчқа, минглаб қирғовул овлаб кетилади. 500 гектардан кўпроқ суғориладиган майдонларда бир вақтлар оламга донг таратган қурама гуручи ва Теловнинг шолиси экиларди. Улар ҳам ТуркВОга ўтган ерлар ҳисобига ўз-ўзидан йўқ бўлиб кетди. Маълум бўлишича, Туркистон ҳарбий округининг фақат Оҳангаронда эмас, Бўстонлиқда, Сирдарё бўйларида, Тошкент районида ҳам шундай «ёпиқ зона»лари бор экан. Ҳақли савол туғилади: инсоф борми ўзи?

Оҳангарон районидаги ТуркВОга қарашли 84 минг гектардан ортиқ ерларни оҳангаронликларга қайтариш фурсати келмадимикин?

Мўмин ҚАЮМОВ,
халқ депутатлари Қорахитой қишлоқ советининг депутати.

Абдуқаҳҳор Иброҳимов

АМАКИМГА АЗА ОЧДИК

Туркиядаги синглим Гулшан Жонлига

СОҒИНЧЛИ САЛОМ

1

Азиз ўқувчи! Яқинда Туркияда истиқомат қилувчи асли қўқонлик ватандошларимиздан бири Тошкентга ташриф буюриб, бизнинг авлодимиз, яъни бобомиз Иброҳимҳожи Абдукарим ўғлининг бир гуруҳ невараю чевstatic чевaralари билан ҳам гурунглашди. Суҳбат асносида маълум бўлдики, менинг амаким, яъни дадам Абдусамаднинг катта акаларидан бири Абдумажид Иброҳимҳожи ўғли (Туркиядаги расм-русум бўйича олган исми шарифлари Абдумажид Иброҳим Акай бўлган экан) Туркиянинг бошкенти Анқара шаҳрида 88 ёшда вафот этибдилар. Туркиядан келган ватандошимизнинг ўз оғзидан шу мусибатли хабарни эшитгач, биз — қариндошлар — қадим туркий удумга кўра ҳам, шариат қоидасига биноан ҳам Абдумажид амакимга аза очдик. Марҳумнинг Тошкентдаги ёлғиз зурриёти машҳур тиббий олим — профессор Вали Мажидов (аслида Абдували Абдумажидович Иброҳимов)нинг хонадонида хотира кечаси ўтказдик, диндор қариндошлар қуръон тиловат қилиб, савобини ватандан олисларда дуоталаб бўлиб ётмиш марҳумнинг руҳига бахшида этдилар.

Туркиялик меҳмон марҳум амакимнинг қизи билан Анқарада унинг иш жойида суҳбат қурганини баён қилар экан, ҳали сира дийдор кўришмаган синглимиз Гулшаной бизларга бериб юборган ташрифномасини тақдим этди.

Лотин алифбосида ёзилган ушбу ташрифномада қуйидаги маълумотлар бор: **«Профессор, доктор Гулшан Жонли, Ҳожаттепа университети. Гўзал санъатлар факультети декани. Бейтепа-Анқара».**

Шу ўринда ўтмишга чекиниш қилишни лозим кўраман.

Милодий 1972 йилнинг ноябрь ойлари эди. Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ойномаси — «Гулистон»да масъул котиб бўлиб ишлардим. Ўша маҳаллари у республика матбуотида етакчи нашр бўлиб, обрў-эътибори беқиёс, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётда катта аҳамиятга молик эди. Журналдаги иш ҳаётимиз мазмунли бўлиб қолган эди. Шу қадар теран мулоҳаза айтилар, шундай «қалтис» (ўша давр учун) таклифлар ўртага ташланар эдики, фикрини чархлаб олмоқчи бўлган маслакдошларимиз, кексаю ёшлар атрофимиздан аримасдилар. Шукур Бурҳондан тортиб Миртемир домлагача, аллома Шорасул Зуннундан тортиб мусаввир Чингиз Аҳмаргача таҳририятимизда тез-тез бўлиб туришарди. Бош муҳаррир Асқад Мухторнинг бир куни шундай дегани ҳамон ёдимда: «Ишга прогул қилганларни, ҳатто узрсиз келмай қолганларни кечиришим мумкин, аммо-лекин тафаккур қилмайдиган ходимни ишдан ҳайдаб юбораман. Журнал — бу ижодхона, дардхона».

Шундай қизғин ижодий иш кунларидан бирида тушдан кейин котибот хонаси остонасида кўринишдан ёшини тезда аниқлаб бўлмайдиган, ўрта бўйли, қирғий бурунли, тепа сочлари тўкилиб кетганидан икки чаккасидаги, қулоқлари тепасидаги қора аралаш оппоқ сочлари янада узунроқ бўлиб кўринувчи, ўнг қўлида қора тусли катта портфель тутган бир сиймо пайдо бўлдилар. Хонага қадам босар-босмас, менга тикилиб жим қолдилар. Мен ҳурматлари учун ўрнимдан туриб, салом бердим. У киши дарҳол алик олдилар-у, мен учун кутилмаганда бундай деб қолдилар:

— Сиз Иброҳимҳожининг невараси бўлишингизга шубҳам йўқ. Лекин қайси ўғилларининг фарзанди бўласиз?.. Ҳолматбойнимий?.. Юнусбойнимий?.. Исмоилбойнимий?.. Маҳаматжоннимий?.. Мансурбойнимий?... Содиқжонбойнимий?.. Муҳсинжоннимий? ...Абдужамилникимий?..

— Абдусамат аканинг ўғиллари бўламан.

— Сал эслаёлмай турибман. Бой отамнинг кенжа ўғилларидан бўлсалар керак дадангиз.

— Шундай. Айтишларича, бобом 1925 йили 75 ёшда вафот этганларида, дадам 10—11 яшар эканлар. У киши урушда бедарак кетганлар, мен ҳам элас-элас эслайман.

— Энди ўзимни танитсам бўлади, — дея меҳмон камина томон яқин кела бошладилар. — Лазиз Азиззодаман.

— Эшитганман. Сиз билан бир суҳбат қуриш орзусида эдим.

— Ташаккур!.. Исми шарифлари! Исмимни айтдим, ўтиришга жой кўрсатдим.

— Мулла Абдуқаҳҳор, менинг гап-сўзларимдан таажжубланманг. Мен сизнинг барча авлод-аждодларингизни яқиндан яхши биламан. Сизни кўрибоқ, кўз олдимда амакингиз, мактабдошим, синфдошим, маслакдошим Абдумажид гавдаланди. Сизлар бир-бирингизга шу қадар ўхшайсизларки, икки томчи сув дейиш мумкин. Ишонқирамаяпсиз-а, иним. Ишонаверинг. Менинг архивимда амакингизнинг иккита фотосуратлари бор. Бир кунмас-бир кун мен уларни сизга кўрсатаман. Амакингиз Туркистон Комфирқа сиёсий олий мактабининг мудири эдилар, мен бўлсам Тошкент Эски шаҳар фирқа қўмитасининг раиси эдим. Ёшликдан бирга ўсдик. Сизларнинг асосий ҳовлингиз шаҳар бозорига шундай туташ, Чорсуга яқин жойлашган Бедабозор маҳалласида эди. Кўкча дарвоза томонидан келаётиб, шаҳар бозорига кираверишда чап томондаги уч қаватли катта иморат Иброҳимҳожи отамнинг асосий қўнимгоҳлари эди. Бу уйга катта дарвоза орқали кирилар, йигирма иккита зинадан кўтарилиб, ҳоалирўяга ўтиларди. Агар томга чиқиб, атрофга боқилса, бутун шаҳар кафтдагидек кўзга яққол ташланарди. Шайхонтоҳурдаги минорадан тортиб, Кўкча дарвоза томондаги шайх Зайниддин бобо мақбарасига, Хожа Аҳрор жоме масжиди гумбазидан тортиб, шимол ёқдаги Абубакр Исмоил Шоший мақбарасию Бароқхон мадрасасининг пештоқигача кўринарди. Мен сизларнинг бу ажойиб ҳовлингизда ҳам, бошқа ҳовлиларингизда ҳам кўп бўлганман. Эсимда: Чуқурқишлоқ, Сариқхумдон, Ёбунозир, Шайхонтоҳур, Гулистон ва бошқа маҳаллалардаги ҳовлиларингизда ўтган хатна тўйлари, қиз чиқариш, келин туширишларда дўстим Абдумажид билан бўлганман. Ўқимишли амакиларингиздан яна бири Аҳмаджон акам бизлардан уч-тўрт ёш улуғ, билимдон, сипо йигит эдилар.

Олмонияга ўқишга аввал у киши йўл олдилар. Абдумажид эса чамаси 1922 йили жўнаб кетдилар. Аввалига хат ёзишиб турдик. Кейин камина бошига оғир савдолар тушди.

Йигирма етти йил олис юртларда — қамоқ ва сургунларда бўлдим. Туз-насибам узилмаган экан, яна ота юртим, она шаҳрим Тошкентга қайтдим. Тортган жабр-ситамлар, маънавий ва миллий камситилишларга қандай қилиб дош берганимга эндиликда ақлим сира бовар қилмайди. Бошим «тош»дан экан шекилли, барча кўргиликларга чидадим. Менга руҳий мадад, жисмоний таянч бўлган нарса ниятим холис, йўлим тўғрилигига ишончдир... Ҳа, айтгандай, ҳовли-жойингиз қаерда, мулла Абдуқаҳҳор?

Мен таҳририятда ишлаб, турли-туман одамларга кўп дуч келиб, ҳар хил мулоқотлар ўтказган бўлсам-да, бундай тезфаҳм (бир марта эшитибоқ исмингизни ёдда сақлаб қола олади), тиниқ ва аниқ хотирали (эллик-олтмиш йил илгариги воқеалару манзараларни худди куни кеча кўргандек равшан тасвирлай олади) суҳбатдошни учратмаган эдим.

— Бобомларнинг Кўкча дарвозага туташ Оқилон маҳалласидаги боғларининг бир чеккасидан бир парча ер бизгаям теккан, — дедим мен.

— Шу ўринда, ижозатлари билан, бул жавобларига изоҳ ва тузатиш қилишимга тўғри келади, — дедилар мулойимлик билан жилмайиб туриб Лазиз Азиззода. — Аввало шуни айтишим кераккими, Оқилон аҳолиси кўпайиб **маҳалла** бўлиб қолган эрса-да, Иброҳимҳожи отам замонларида, бизларнинг болалик, ўсмирлик ва йигитлик чоғларимизда **ёзлоқ** эди, ҳа, ёзлоқ эди. Тошкентнинг ўн икки дарвозасидан ташқарида теварак-атроф ерлар ёзлоқ эди,

2

ундан олислар далалар ва яйловлар эди. Ўз она тилимиз бўлмиш туркийда содда, лўнда, исми жисмига монанд, маъноси шаклидан яққол англашилиб турмиш ёзлоқ атамаси бўла туриб, дача, дала ҳовли дейишлари ёки инсофдан эмас, ёки тилимизни менсимаслик, ёхуд билимсизликдир. Мунавварқори, Беҳбудий, Фитрат, Авлоний, Айний, Ҳамза, Қодирий, Тавалло, Хислат эшон, Ғулом Зуфарий, Мирмуҳсин Шермуҳамедов, Мўминжон Муҳаммаджоновнинг тили бугунги қалам аҳли тилидан шуниси билан ҳам фарқ қиладики, уларда асл туркий сўз ва атамалар топиб ишлатилган, муомалага киритилган, халқнинг тил бисоти ўзидан олиб яна ўзига қайтарилган. Тўғри-да, шаҳар аҳли ёзда яшайдиган жой ёзлоқ дейилиши, ов қилинадиган жойлар овлоқ дейилиши, сой, анҳор, дарёларнинг оҳиста ва ёйилиб оқувчи қисмларидаги қумли қирғоқлар қумлоқ дейилиши нақадар гўзал, ихчам ва онглашимли! Менинг ҳозирги эзмачилигим бир кунмас-бир кун сиз учун тарих бўлиб қолиб, эслаб юрарсиз, ўғлим.

— Эзмачилик эмас, домла, маърифий бир сабоқдир, — дедим суҳбатдошимни шу мавзуда гапиришга ундаш ва рағбатлантириш мақсади-да

— Лутфлари учун ташаккур! — дедилар Лазиз домла. (Шу ўринда айтишим кераккки, ёши улуғ замондошларимиз бўлмиш Зиёвиддинхон Бобохонов, Воҳид Зоҳидов, Иброҳим Мўминов, Ҳабибий домла, Юнус Ражабий, Шорасул Зуннун, Олим Хўжаев, Қодир Маҳсумов, бугунги кунда эса Чингиз Аҳмаров, Ориф Алимаҳсумов талаффузида алоҳида бир ёқимлилик, мусиқийлик, кўтаринкиликни сезгансиз ва сезасиз...)

Лазиз домла руҳланиб давом этдилар:

— Тошкент музофотининг бир неча тарафларида Иброҳимҳожи отамнинг боғлари, далалари, бедапоялари, яйловлари бор эди. Яна Сайрам туманида ҳам ерларингиз бўлган. Дўстим Абдумажид билан бир йили арпа пишиғи пайтида Сайрамга борганмиз. Ўғлим, бу гапларни мендан бўлак ҳеч кимдан эшитмасангиз керак. Қаламкаш экансиз, булар бир кунмас-бир кун сизга асқотиб қолар, деб ўйлайман... Дарвоқе, Оқилон деб аталмиш ёзлоқнинг ўзидагина Ҳожи отамларнинг тўртта боғлари бор эди. Шулардан бири нафақат Тошкентда, бутун Туркистон мамлакатида машҳур, ҳатто милодий XVI асрда Зайниддин Восифий таърифлаган Гулбоғга туташ эди. Иккинчиси ундан уч юз-тўрт юз қадам ғарбда, учинчи, тўртинчи боғлар булардан жануброқда эди. Энг катта боғ иккинчиси бўлиб, бобонгиз асосан шу ерда ёзлар эдилар. Ичкари-ташқари қўрғонлар бўларди, атрофига гулу гулсафсарлар экилган катта ҳовуз ҳам бўлиб, саратонда биз — ўсмирлар — тол устидан калла ташлаб чўмилар эдик... Эҳ, у йилларим... Сизнинг ҳозирги ҳоали-жойингиз ўша боғларнинг қайси бирида?

— Иккинчиси ўша катта боғнинг қўрғони ўрнида. У ичкари-ташқари иморатлар бузилиб, ҳовуз кўмилиб кетган, боғимиз меҳмон аҳолиларга бўлиниб-бўлиниб берилиб, ортган қисми, олти сотихчаси бизга ташлаб кетилган.

— Шундай денг...

— Боғимизнинг илгариги доирасида ҳозир 33 та хонадон жойлашган бўлиб, шулардан бири бизлармиз.

— Демак, Иброҳимҳожи чироғини ўзлари ўтган жойда ёқиб ўтирган ўғил невара сиз экансиз-да?

— Шундай.

— Барҳаёт буаиларингиздан бормилар?

— Йўқ. Мен фақат биргина бувимларни — Нисобиби исмли бувимларни, яъни дадамларнинг оналарини кўрганман, холос. Бошқа (ўгай дейишга тилим бормайди, бизнинг авлодда ўгай дея ажратиш бўлмаган) бувиларим мен туғилмасимдан ёки эсимни танимасимданоқ дунёдан ўтишган экан. Нисобиби буаим еттинчи бувимиз эканлар.

— Ҳа, бобонгиз ўз даврининг мардуми эдилар. Шариат амрига бўйсуниб, ҳам моддий, ҳам маънавий ва, албатта, ҳам жисмоний имкониятлари йўл қўйгани учун айни бир пайтда тўрт нафар заифа ила никоҳда бўлганлар. Узрли сабабларга кўра улардан бири никоҳдан ҳориж бўлса, янги никоҳ тузганлар. Шу тариқа сизларни ўн бир бувилик бўлишга мушарраф этганлар. Дўстим Абдумажид, агар хотирам адаштирмаса, иккинчи ёки учинчи бувингиздан туғилган эдилар чамаси. Биринчи бувингиздан туғилган ўғил Холмуҳаммадбой амакингиз экаинни биламан, чунки у кишининг катта ўғиллари, яъни бобонгизнинг катта набираларидан бири бўлмиш Абдулҳамид бизларга тенгдош эди. Биз иккимизнинг ҳозирги суҳбатимиз ўтмиш ҳақида тасаввури йўқ айрим кишилар учун афсона бўлиб туюлиши мумкин, лекин булар асл ҳақиқатнинг айни ўзи. Мулла Абдуқаҳҳор, сира суриштириб билганмисиз, ҳамма бувиларнингиздан ҳам амакию аммаларингиз бўлган эканми?

— Нисобиби бувимларнинг ҳикоя қилишларича, ўн бувимизнинг фарзандлари бўлган. Бобом асримиз бошларида тижорат ишлари билан Краков, Петербург, Москов, Новгород, Нижний Новгород, Қозон, Уфа ва Оренбургда ўтказилган ярмаркаларда қатнашиб турганлар. Қиш қаттиқ келган бир йили бобом Уфада узоқроқ қолишларига тўғри келибди, шунда у ердаги татар-бошқирд бойлари уфалик Черков Маҳсум деган кишининг қизига бобомни уйлантириб қўйишган экан, балки сизнинг бу воқеадан хабарингиз бўлгандир?

3

— Бўлганда қандоқ. Ўн-ўн иккинчи йиллар эди шекилли. Мактабдош дўстлар орасида «Нима дейсан, Абдумажидга Уфадан ҳам ойи олиб келиб беришибди» деган гап тарқалди. Шунда дўстимдан «Шу ростми?» дея аста сўрасам, «Рост» деб қўя қолди. У пайтлари отанинг ишига боланинг аралашишига, баҳо беришга ҳаққи йўқ эди, ҳатто бу хусусда ўйлаб кўриш ҳам ҳеч кимнинг эсига келмасди. Ота нимаики қилса, барчаси қонуний ҳисобланар, муҳокама этиб ўтиришга ҳеч кимга ҳуқуқ берилмаганди. Шариат ҳукми қатъий, шариатдан четга чиқилмаса бўлгани эди. Бироқ ота ҳам бошқа хотинлари ризқини қийиш, фарзандлари манфаатига путур етказиш ҳисобига номаъқулчилик қилмасди, бунга шариат йўл бермасди ҳам. Демак, уфалик бувингиздан фарзанд бўлмаган экан-да?

— Шундай дейишади, ўзи ҳам Тошкентнинг иссиқ иқлими ёқмаганини сабабли рози-ризолик тилашиб, қозихона муҳри босилган талоқ хатини, тегишли маҳрини олиб, юртига қайтиб кетган экан. Холмуҳаммад амакимлар бобомларнинг илтимосларига кўра, бу ўгай оналарини кузатиб қўйиб келган эканлар.

— Мен олисларда, мусофиргарчиликда юра-юра, Тошкентдан кўп узилиб қолганман. Дўстим Абдумажиднинг оға, инилари, опа-сингилларидан ҳаётлари борми?

— Бор. Бўлмаса, сизга ўзим билган, кўрганларимдан гапириб бера қолай.

— Жон қулоғим сизда, ўғлим!

— Аввало ўзим кўрган амакиларимни айтай. Булар: Холмуҳаммад, Юнусбой, Муҳаммаджон, Исмоилбой, Абдужамил, Муҳсинжон, Абдумалик, Ҳусниддин. Эндиликда Холмуҳаммад, Юнусбой, Муҳаммаджон амакиларим вафот этишган. (Ҳозир эса барчалари оламдан ўтишган). Ўзим кўрган аммаларим: Омилабону, Биби Ҳожал, Баҳринисо, Мушарраф, Ойнасиба. (Ҳозир булардан Мушарраф ва Ойнасиба аммаларим барҳаётлар).

— Умрларини берсин...

— Мен кўрган-билган барча амакиларимиу аммаларим Нисобиби бувимларни «ойи», «ойижон» дея бирдек ҳурмату иззат қилардилар. Бувим асосан биз билан бирга турганлари туфайли ҳовлимиз айниқса рамазони шариф ойида, Катта ҳайиту Қурбон ҳайити кунларида гавжум бўлиб кетарди. Барча каттаю кичик амакиларим, аммаларим бувимларни йўқлаб, ҳайит билан муборакбод этиб кетишарди, совға-салом билан сийлашарди, ёши улуғ амакиларим гарчи оппоқ соқоллари кўксиларини тутган нуроний, балки бувимлардан ёш жиҳатдан катта ёки тенгдош бўлсалар-да, Нисобиби бувим қаршиларида таъзим бажо айлаб, бўйин эгиб, «Ассалому алайкум, ойи» деб туришарди. Бувим бўлсалар «Ваалайкум ассалом, болам, айёмлари муборак бўлсин, дунё тургунча туринг, имонбой бўлинг, илоё!» дея амакиларимни елкаларига қоқиб сўрашар, дуо қилар эдилар. Бу манзарани ўз кўзи билан кўрмаган киши ишонмаслиги мумкин. Бувимлар шундай ажойиб бир инсон эдиларки, бирор марта на кундошларини, на ўгай ўғил-қизларини ёмонламасдилар, орқаларидан олқишлаганлари олқишлаган эди. Нисобиби бувим вафот этганларида мен ўн тўрт яшар ўсмир эдим. Бувимлардан эшитган мулоҳазаларга кўра менинг ўша пайтлардаги тушунчамга биноан кундош дегани мисоли бир отадан туғилган барча болаларга бирдек она, ўзаро эса тақдирдош дугоналар эди. (Бувимлар вафотларидан кейин худди шундай тушунчани дини ислом билимдонларидан, уламою фузалоларимиздан бири бўлмиш марҳум Исмоил Маҳдумнинг қизлари, муфтий Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуфнинг рафиқалари Фотимаой билан мухбирнинг «Халқ сўзи» рўзномасида босилган суҳбатда учратдим, холос. Бу суҳбатни ўқигач, шариати исломия йўлида тарбия топган, бутун вужудию, қалбию шуури ила муслима бўлмиш тақводор Нисобиби бувимларнинг нурли ва мунис, мушфиқ ва файзли сиймолари яна бир бор кўз олдимда гавдаланди, «Омонмисан, болам?» деган ёқимли овозлари қулоғимга эшитилгандек, иссиқ нафаслари юзимга етгандек, момиқдек майин қўллари елкамга қоқиб қўйгандек туюлиб кетди. Бундай суҳбатлар эркакларни улуғлаш баробарида аёлларни кўкларга кўтаради, аёллик бахтини топишга ёрдам беради ва шунга чорлайди, қаноатли этади).

— Ундай аёллар ўзга бир олам эдилар, ўғлим, — шу гапни айтгач, Лазиз домла мавзуни бошқа ёққа бурдилар: — Чет элдаги Аҳмаджон амакингиздан, Абдумажид дўстимдан бирор хабар эшитганмисиз?

— Уларнинг Тошкентдаги ҳаётлари ҳақида, ўта газетхон бўлганликлари хусусида кўп ҳикоялар тинглаганман-у бироқ чет элдаги турмушлари тўғрисида ҳеч нима билмайман. Эшитишимча, 1937 йилгача чет элдаги акаларидан Исмоилбой амакимга хат келиб турган, булар ҳам жавоб йўллашган. 1938 йили Исмоилбой амакимни НКВДга чақириб бир сиқув қилишгач, у киши чет элдаги акаларига «Илтимос, бундан буёғига бизларни тинч қўйинг» деб хат юборибди. Шу-шу алоқа тўхтаб қолган. Бир куни гапдан гап чиқиб Исмоилбой амакимга бу хусусда оғиз очганимда «Ҳали бу ҳақда гап қўзғашга эрта» дея кескин жавоб қилган эдилар.

— Ҳа, Исмоилбойга ўхшаганларга ҳам осон тутиб бўлмайди. ГПУ, НКВД, КГБ нималигини уларнинг зах ертўлаларида ётганлар, тунда сўроқ берганлар, даҳшатига учраганлар ҳис эта оладилар, холос. — Лазиз домла овозини бироз пасайтириб, атрофга бир қараб олгач, қўшиб қўйдилар:—Ҳозир камина хизмат қилаётган Шарқшунослик институтида олим Асомиддин Ўринбоев Туркияга илмий сафар қилган эди. Ўша ердан янги гап топиб келди: иккала амакингиз, яъни Аҳмаджон акам ҳам, Абдумажид дўстим ҳам барҳаёт, иккалалари ҳам университетларда профессор — бирлари маъданшунос, иккинчилари кимёгар эмишлар. Шунча суриштирсам ҳам, Асомиддин бошқа гап айтмади, балки гапирмасликка доир топшириқ олгандир, балки бошқа гапларни ўзи ҳам билмас, хуллас, буёғи бизларга қоронғу...

— Домла, Абдумажид амакимларнинг суратлари билан бизни қачон ошно этасиз?

— Ошно этишга ваъда бердимми, сўзимнинг устидан албатта чиқаман. Лекин муддатини ҳозирча белгилай олмайман, боиси шуки, ўша суратларни ўзим қидириб топиб, нусха кўчиришга тахт қилиб қўйгач, сизни уйимга чорлайман.

(Давоми бор).

Қалам учида алам

БОҚИБЕҒАМЛАР

ЁКИ НАРХ-НАВО ОШИШИНИНГ ОВҚАТДАН ЗАҲАРЛАНИШГА ҚАНАҚА АЛОҚАСИ БОРЛИГИ ҲАҚИДА

Фарғона районидаги 27-ҳунар-техника билим юрти талабалари ўртасида овқатдан заҳарланиш рўй берганлиги тўғрисидаги совуқ хабар бутун вилоятга яшин тезлигида ёйилди. 11 апрель куни мазкур даргоҳдаги ошхонадан шовла истеъмол қилган 19 киши зудлик билан шифохонага ётқизилди. Беморлар обдон текширилгач, барисидан сальмонеллез касаллиги таёқчалари топилди.

Энди «Овқатдан заҳарланишнинг нарх-наво ошишига қандай алоқаси бор?» деган саволга жавоб берайлик.

2—5 апрель кунлари «Чимён» паррандачилик бирлашмасида сўйилган товуқлар гўшти истеъмолчиларга чиқарилмай ушлаб турилди. Сабаби — харид нархи 2—3 баравар ошиши кутиларди. Санитария-ветеринария қоидалари бузилса-да, маҳсулот бир-икки кун савдога чиқарилмаса, осмон узилиб ерга тушмас. Андак фурсат кутилса, киссага қўшимча жарақ-жарақ пул киради.

Ниҳоят, 5 апрелдан бошлаб парҳез гўшт «Ферганакоопстепторг» шохобчаларига тарқатилди. Бу ерда музлатилмаган маҳсулот яна уч кун асралди. 27-ҳунар-техника билим юрти ошхонаси ходимлари эса ҳаммасидан ошиб тушдилар: улар 8—10 апрель кунлари гўштни музхонада эмас, балки инструкцияга зид равишда мис идишларда устма-уст тахланган ҳолда сақлашди.

Санитария-ветеринария қоидаларига кўра музлатилган товуқ гўштини сақлаш ва сотиш муддати 48 соат этиб белгиланган. «Чимён» паррандачилик бирлашмаси, «Ферганакоопстепторг» ва 27-ҳунар-техника билим юрти раҳбарларининг масъулиятсизлиги туфайли у 437 соат сақланди. Бош ошпаз О. Жўраев эса айниган гўштдан тезроқ қутулиш мақсадида уни шовлага ишлатиб юборган.

О. Жўраев ўша куни таомдан истеъмол қилгани ёки қилмаганлиги бизга қоронғи. Лекин 19 талабанинг заҳарланганни, бу ҳол оилалар бошига қанчалик ташвиш солгани ҳаммага аён.

Одатда кўнгилсиз воқеа рўй бергандан сўнг соғлиқни сақлаш ходимлари, санитария-эпидемиология станцияларининг шифокорлари енг шимариб текширишга киришиб кетадилар. Улар аввалроқ қаерда эдилар? Ҳодиса содир бўлгач, 27-ҳунар-техника билим юрти ошхонасида қатор камчиликлар аниқланди. Бошқа таомларда ҳам ичбуруғ касаллигини келтириб чиқарувчи таёқчалар борлиги қайд этилди. Бино ҳолати эса озодалик талабларига мутлақо жавоб бермайди.

Чимёнлик паррандабоқарлар ҳам масъулияту тартиб-қоидани унутиб қўйганликларини айтиб ўтиш жоиз. Бирлашмада текшириш ўтказилганда саллоҳхонанинг санитария ҳолати ўта қониқарсиз эканлиги, ҳаво тозалагич мосламаси ишламаслиги, сўйилган товуқлар тузланмасдан савдога чиқарилаётганлиги, қолгани ҳам пала-партиш сақланаётганлиги кузатилди. Афсуски, ана шу нуқсону камчиликлар ҳанузгача қадар бартараф этилмаган.

Биз юқоридаги ташкилотларнинг раҳбарларига бир савол билан мурожаат қилмоқчимиз: сизнинг наздингизда истеъмолчи манфаати устун турадими ёки нарх-наво?

Набижон СОБИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚУТЛОВ

Халқимиз маданий-маънавий ҳаётида етакчи ўрин тутган, барчамизнинг севимли ойномамиз — «Шарқ юлдузи» қутлуғ 60 ёшга тўлди. Ўзбек совет адабиёти салафлари асос солган ойноманинг табаррук ёшини эндиликда энг навқирон авлод кутиб олмоқда. Орадан бир инсон умри ўтибди. Бу кечмиш адабий жараёнлар марказида бўлган ойнома учун жамиятимиз тарихидек тотли ва аламлидир. Лекин қатағон йилларининг қонли панжалари исканжасида ҳам, турғунликнинг фикрий тутқунлигида ҳам ойнома халқимизнинг энг яқин сирдоши, маънавий ҳамдами бўлди.

Эркинликнинг насим шамолларига ойнома ижодий жамоаси биринчилардан ўз бағрини тутди. Миллий маданият, тил ва маънавий қадриятларимизни қайта тирилтиришда, пахта яккаҳокимлигини тугатиш, экологик фожиаларнинг олдини олишда ойнома жонбозлик кўрсатди. Айниқса номлари адабиётимиз тарихидан ноҳақ ўчирилган улуғ адибларимизнинг то шу кунгача таъқиқланган ўнлаб асарларига биринчилардан бўлиб ўз саҳифаларидан жой берди. Чўлпоннинг «Кеча ва кундуз» романи, Фитратнинг «Абул-Файзхон» фожиаси фикримизга далилдир. Тасаввуфнинг улуғ донишманди Хожа Аҳмад Яссавий ва Сўфи Оллоёр сингари оташнафас шоирлар ҳикматларини ҳам илк бор «Шарқ юлдузи» саҳифаларидан ўқидик. Шунингдек, улкан маданий мерос — «Қуръон»нинг ўзбек тилига таржима қилиниши ва ойнома зарварақларига битилиб халққа етказилишида ташаббускор бўлган жамоа аҳлидан беҳад миннатдормиз.

Ўзининг 60 йиллик тўйини нишонлаётган ойномани, унинг кўп минг сонли ўқувчиларини рўзномамиз жамоаси, муштарийлари номидан самимий муборакбод этамиз. Миллий уйғониш сарҳадлари томон дадил кетаётган халқимиз онг ва шуурига ойнома шижоату жасорат солади, маънавий дунёсини теран, бадиий-фалсафий асарлар билан бойитади, деган умиддамиз.

«ХАЛҚ СЎЗИ» РЎЗНОМАСИ ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ.

«Шарқ юлдузи» 60 ёшда

Навбатдаги сон ташвиши. Бундай пайтда пухта маслаҳатлашув нақадар муҳим эканлигини рўзномаю журналларда ишлайдиганлар яхши билишади. «Шарқ юлдузи» ҳам бундан мустасно эмас.

Қўмсаш

ЮЛДУЗЛАР ИЧРА МАҲБУБ ЮЛДУЗИМ

«Шарқ юлдузи» журналида роппа-роса беш йил ишлаш насиб қилди — Сарвар аканинг тавсияси билан келиб, ўз ихтиёрим билан кетдим. Баъзида яна қайтгим келади, афсуски, мен аввал ўтирган хонани Носир ака Фозилов эгаллаб олган. Эндиги умид — Ўткир Ҳошимовдан. Ўзига айтсам, «аҳмоғинг йўқ», деб куләди.

Журналга келгунга қадар кинода тентираб юриб, анча ҳавойилашиб қолган эканман, дастлабки пайтларда жуда қийналдим. Қарасам, тил қурмағур ҳам нуқул ўрисчега айланади...

Ўша кезда замон чайқалиброқ турарди. «Худо» ёки «насиб» деган сўзларга қарши аёвсиз ўт очилган. Дейлик, «Қуёш Шарқдан чиқади» деган оддий жумлани ҳам ўтказиш қийин — ахир, Ғарбда Кремль юлдузлари порлаб турган чоғда, қандайдир Шарқдан чиқадиган аллақандай қуёшга бало борми!..

Цензура гуллаб-яшнаётган чоғ эди-ю, лекин ўша пайтдаги бошлиғимиз унга ҳам ишонмасди. Бирорта қўлёзманинг «ғоявий пок» эканига шубҳа қилса бас, дарров хавфсизлик хизматига узатарди. Ахийри, у ердагиларнинг ҳам жонига тегди шекилли, «кўзларинг нега нон еб юрибсанлар» деган мазмунда танбеҳ беришди. Ўшанда қўлёзмалар (ёки корректура) Марказкомга бериладиган бўлди. Ҳар бир соннинг режаси тузилишидан олдин бошлиғимиз ўша ёққа бориб келади-да, мана бу, мана бу ва мана бу мавзулар, деб кўрсатма беради.

Ғаройиб замон эди, аммо-лекин... Бир куни самарқандлик раис ҳақида очерк келди. Муҳаррир топшириқ бериб айтдики, Марказкомдан сўралсин, бу ўзи яхши раисми ёки ёмон раисми, мабодо ёмон раис бўлса кейин уялиб қолмайлик. Маслаҳат жўяли эди. Марказкомдан сўрадик: яхшими ёки ёмонми? Биз сўраган одам ҳалиги раисни танимас экан, ўз навбатида Самарқанд обкомига қўнғироқ қилиб, фалончи ҳақида фикрингиз керак, яхшими у ёинки ёмонми, деб суриштирибди. Аммо у раисининг яхши ёки ёмонлиги кимга ва нима учун зарур бўлиб қолганини айтмагани сабаб, самарқандлик ўртоқлар росмана тафтиш бошлаб юборишибди. Бир ойча ўтиб билсак, ўша раис, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, салкам қирқ йил жамоага бошчилик қилган одам ишдан олинибди. Партия сафида қолиш-қолмаслиги алоҳида муҳокама этилар эмиш...

Зоҳир ака Аъламов машҳур боғбон Зайниддин ака Фахриддинов ҳақида қисса ёзиб келганида ҳам қўлёзмаси тақриз учун танқидчиларга эмас, катта ташкилотларга берилди. Зайниддин аканинг хўжалигида ҳам тафтиш бошланай деб турганида, ҳайриятки, раҳбарлардан бирови лимонзорга бориб боғбонга икки оғиз лутф қилган шекилли, қаланган ўтин озгина тутади-ю, дарров ўчақолди.

Бу ҳангомалардан мақсад — ўша пайтдаги бошлиқларимиз ўта золим эди, деб айтиш эмас. Тўғриси, замон шунақароқ эди. Бизнинг бошлиққа келсак, у киши жуда оққўнгил ва ҳатто инсонпарвар эди. Эҳтимолки, у зот бизни — ҳали суяги қотмаган ёш ходимларни аярди, ёмон кўздан асрашни ўйларди. Афсуским, у оққўнгил одам бўлиш билан бир қаторда, анчагина нодон одам ҳам эдики, босган қадами журналга омад эмас, кулфат келтирганини ўзи ҳам билмай қоларди.

Собиқ бошлиғимиз, тан олиш керак, адабиётимиз ривожига катта ҳисса қўшди. Ўша йилларда ёзувчиларимизнинг маҳорати, айниқса зарбулмасал этиб сўзлаш хислати жуда ўсди: шахсан бош муҳаррир ҳам англамайдиган қилиб ёзишнинг ўзи бўларканми!..

«Шарқ юлдузи» — мен учун катта мактаб. Унда ишлаб юриб, нафақат асарларнинг асл нусхасини, балки муаллифларнинг ҳам аслини кўриш мумкин. Баъзида қўлёзмасига қўшилиб ўзи ҳам жонингга теккан муаллифларни кўриб, э, ёзувчиси шу бўлса, адабиётидан на умид, деб этак қоқиб кетишни ўйлаган пайтларимиз ҳам бўларди. Лекин бу туйғулар — ўткинчи, сал кечиб, бошқа бирор қўлёзмада бошқа бировнинг ярақлаган битта жумласини кўрсанг бас, жамики ғурбатлар унут бўлиб кетади.

«Шарқ юлдузи» — оқсоқол журналимиз. Унда адабиётимизнинг энг яхши анъаналари сақланиб қолган. Жамоа хулқида ҳам ўша анъаналарнинг таъсири бор.

Мен бу журналда ёзувчи Худойберди Тўхтабоев билан бирга ишлаганимдан фахрланаман. Унинг таърифи қисқа бўлади: бадиий лоф ва тасаввурни худо у кишига беўлчов берган.

Носир Фозилов: ростгўй ва ҳазилкаш. Кези келганда, отаси тугул, Саид Аҳмад акани ҳам аямайди. Рангида фарқи бордир-у, лекин чидамда нақ филга ўхшайди. Кичкина изоҳ шуки, ўзидан мансаби кичикларнинг ҳазилига чидайди, лекин мансаби катталар билан гаплашганда андек чиноқлик қилади.

Омон Мухторов — меҳнаткаш ва куюнчак одам. Унинг меҳнаткашлигидан Носир ака унумли фойдаланади. Омон аканинг ҳам ўзига яраша «камчилиги» бор — бировга ёмонлик қилолмайди.

Ортиқбой Абдуллаев — сал замонасоз, лекин кўнгли тоза одам. Бўлим мудири бўлибдики, адабий ходимга ёлчимайди.

Тоҳир Қаҳҳор — билимли, зукко йигит.

Юсуф Абдуллаев — ҳожатбарор. Журнал ишини жуда тез ўзлаштириб олди. Маош чиқадиган куни нуқул кассага қатнайди. Бош тортган кезлари Носир ака (ўзининг «қозоқ» эканига шаъма қилиб), «Сиз ўзингиз боринг, Юсуфжон, бу ўзбекларга ишонч қолмаган», деб юпатади (Юсуфжоннинг миллати — тожик).

Хислатларини санаса арзийдиган кишилар бу масканда жуда кўп: Икром Отамуродов, Асқар Ҳайдаров, Музаффар Аҳмедов, Турсунбой ака... Кафия опа, Фарида, Инобат... Биргина Кафия опани олинг. Ўттиз йилдан бери жамоани оқ ювиб, оқ тараб келган. Ўткир ака Ҳошимов хафа бўлмасин-у, лекин опанинг обрўси бош муҳаррирнинг обрўсидан кам эмас.

Тўйхат услубининг пароканда бўлиши табиий. Шуни баҳона қилиб, яна бир олижаноб инсонни эслаб ўтмасам бўлмайди. Гапим Ҳайдарали ака Ниёзов ҳақида. Бу киши ҳам «Шарқ»да ўттиз йилдан ошиқроқ тер тўккан. Боя айтилган ажойиб анъаналарнинг журнал аҳлига мерос бўлиб қолишида шу кишининг хизмати катта. Ҳайдарали ака Асқад Мухтор, Ваҳоб Рўзиматов, Мирмуҳсин, Ҳамид Ғулом, нарёғи Ойбек домла, Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Миртемир домлалар билан бирга ишлаган. Биз у одамдаги босиқликка, зийракликка, ўзбекона андишага ҳавас қилардик. Неки яхши тадорик бўлса, барига Ҳайдарали ака ўзи бош-қош бўларди. Биз, ёшлар андак ҳовлиқмалик қилиб «қовун туширган» пайтларимизда Ҳайдарали ака айбимизни бекитган, не-не ёзувчиларнинг элга танилишига ёрдам берган-у, бирор жойда мен шу ишни қилдим, деб писанда этмаган — ана шундай камтарин, камсуқум инсон. Менга ўхшаб, аввалига Тошкентда мусофир эканини сезиб юрган ёш-яланглиларнинг неча нафарига шу киши раҳнамолик қилган, даврaларга, кейинроқ адабиётчилар сафига ҳам қўшган. Мен бугун, тўйхат ёзиш имконидан фойдаланиб, Ҳайдерали акамга самимий миннатдорчилигимни изҳор этаман. Соғ-омон бўлсинлар!

Агар демократик жамиятнинг нусхаси керак бўлса, «Шарқ юлдузи»нинг бугунги жамоасидан ўрганилса зиён қилмайди. Бирлик ва аҳиллик бор уларда. Бош муҳаррир ўзини осмонда тутмайди, энг кичик ходимнинг ҳам қадди тик. Илоё, бу ёғига кўз тегмасин!

...Бир замонлар Чироқчининг чекка бир қишлоғида муаллим бўлиб юрардим. Оз-моз ёзардим ҳам. Ёзганларимни бир гал «Шарқ юлдузи»га юбормоқчи бўлдим-у журъатим етмади. Журнал менга ғоят юксак ва шу баробар узоқ даргоҳ бўлиб туюлди. Тақдирни қарангки, бу ажойиб даргоҳда озгина ишлаш бахтига ҳам муяссар этди. Дастлабки машқларим журналга ўтмаган. Ўша хом нарсаларни қайтаргани учун Мирмуҳсин акадан ҳурсандман. Кейинроқ, ўша муаллим бўлиб юриб журналга «асар» юбормоқни орзу этганимдан кейин роса ўн уч йил ўтиб, журналда Ҳайдарали ака, Турсунбой ака ва Шукур ака Холмирзаевнинг ҳомийлиги остида кичик бир қиссам босилиб чиқди. Ўша кунлар росмана байрам эди.

Дарвоқе, ўз айбимни айтиш ёдимдан чиқибди. Газетага ўтишни ихтиёр этиб, хизматнинг бешинчи йилида анча ялқовлик қилдим. Баъзида муаллифнинг асл қиёфаси кўринсин деб, қўлёзма матнига тегмаган пайтларим ҳам бўлди. Ўша гуноҳларим учун ҳурматли дўстларимдан кечирим сўрайман.

Бугун, журнал чиқа бошлаганига олтмиш йил тўлаётган чоғда, қутлуғ даргоҳ жамоасини, ёзувчи ва шоирларимизни, адабиётшунос ва танқидчиларни қутлуғ айём билан чин кўнгилдан табриклайман. Эзгулик, андиша ва истеъдод бундан буён ҳам асосий мезон бўлиб қолаверсин.

МУРОД МУҲАММАД ДЎСТ

ЁДЛАБ ОЛИНГ

ЙЎҚ ДАҲРДА БЕСАРУ СОМОН МЕНДЕК,
ЎЗ ҲОЛИҒА САРГАШТАВУ ҲАЙРОН МЕНДЕК.
ҒАМ КЎЙИДА ХОНУМОНИ ВАЙРОН МЕНДЕК,
ЯЪНИКИ АЛОХОНУ АЛОМОН МЕНДЕК.

Навоийни тушунмоқ учун

Тил ақинг дил ақин

ЗАЙЛ — 2. кўмакчи функциясида «давомида, қаторида, шу билан биргаликда» маъноларини англатади;
3. илова, қўшимча;
4. охирги қатор, махсус ўрин;
5. эшик, атроф.

ЗАЙЛУЧА — гиламча, палос, шолча.

ЗАЙН — 1. зийнат, безак;
2. ярашуғлик.

ЗАЙФ — меҳмон.

ЗАЛИД — хар, тубан, паст.

ЗАЛОЛ — тўғри йўлдан адашиш.

ЗАМ I — уришиш, танбеҳ бериш, ёмонлаш.

ЗАМ II — қўшиш, жамлаш.

ЗАМБУР — занбур, ари, асалари.

ЗАМЗАМА — майин овоз, оҳиста овоз, нағма, жўр бўлиш.

ЗАМИМА — ёмон, ярамас, қоралашга лойиқ.

ЗАМИНБУС — таъзим қилиш, ер ўпиш, сажда қилиш.

ЗАМИР I — 1. дил, қўнгил юрак, қалб;
2. яширин ўй, фикр, хаёл, мазмун, кўнгил.
3. мия, хотира.

ЗАМИР II — олмош, шахс.

ЗАММА — араб ёзувида ундош ҳарф устига қўйилиб «у» товушини билдирувчи ҳаракат.

ЗАМОЙИМ — ёмон хислатлар, ёмонликлар.

ЗАМОЙИР — олмошлар.

ЗАМҲАРИР — қироа, совуқ, қаҳратон қиш.

ЗАН I — аёл, хотин.

ЗАН/Н/ II — гумон; фикр, тахмин, шубҳа.

ЗАНАБ — 1. дум, қуйруқ;
2. қуйруқли юлдуз.

ЗАНАХ — ияк, сақоқ.

ЗАНБАЛБОФЛИҒ — замбил тўқувчи, сават тўқувчи.

ЗАНБАҚ — сунбул, гиацинт.

ЗАНБУРИЙ — кичик тўп (замбарак).

ЗАНБУРХОНА — ари уяси; илма-тешик.

ЗАНГВАШ — қўнғироқтабиат, беҳуда овоз чиқарадиган.

ЗАРБОФТ — зардан тўқилган мато, зарбоф, кимхоб.

ЗАРД — сариғ, сариғлик; сарғайган юз.

ЗАРДАК — сабзи.

ЗАРДОЛУ — ўрик.

ЗАРРОБХОНА — кумуш ва тилла тангалар сақланадиган жой.

ЗАРРОТ — 1. зарралар.
2. воқеаликдагилар.

ЗАРФ — суюқлик солиб қўйиладиган идиш, коса.

ЗАРЪ — ўлчам.

ЗАРҚ — 1. алдов, макр, риё, ҳийла;
2. мунофиқлик, иккиюзламалик, ғийбат, фисқу фасод;
3. тезак, қаҳр, ғазаб, жирканч, ёқмас.

ЗАРҲУҚҚА — қимматбаҳо тошлар солиб қўйиладиган зарли қутича.

ЗАФАРПАЙКАР — ғолиб, зафарли, енгилмас.

ЗАФОДИЪ — қурбақалар.

ЗАХИМ — катта, баҳейбат, гаадали.

ЗАХИРА — эҳтиёт учун йиғиб қўйилган мол, озиқ-овқат.

ЗАХОМАТ — йўғон.

ЗАХХОР — тўла, серсув, тўлқинланувчи.

ЗАЪФ — қувватсизлик, ҳолсизлик, хасталик, касаллик.

ЗАҒАН — қўзғун.

ЗАҚҚУМ — дарахт номи; меваси; аччиқ дарахт.

ЗАҲРА — 1. ўт, сафро;
2. журъат, шижоат, жасорат.

ЗАҲРАБ — заҳарли сув.

ЗАҲРОЛУД — заҳар аралашган, заҳарли, заҳарланган.

ЗЕБАНДА — лойиқ, муносиб, ярашган.

ЗЕБОГЎЙ — нотиқ, гўзал, сухан.

ЗЕРДАСТ — 1. тобе, муте, мағлуб, заиф;
2. қарам, таслим бўлиш.

ЗИБҲ — сўйиш, қурбон қилиш.

ЗИЖ — астрономия жадвали.

ЗИЙБОЛ — иззатли, шарафли; муборак.

ЗИЛҲИЖЖА — арабий ойларининг ўн иккинчисининг номи.

ЗИМН — 1. ора, ўрта, ич; мақсад, истак, яширин мақсад;
2. орасида, ўртасида, ичида (кўмакчи).

ЗИМОН — кафил, кафил бўлиш; кафиллик.

ЗИН — эгар.

ЗИНДАГОНИЙ — ҳаёт, умр, тириклик; зулоли зиндагоний— тириклик суви.

ЗИНДИҚ — динсиз, худосиз, мунофиқ.

ЗИНДИҚА — динсиз аёл.

ЗИР — навонинг бир хили (музика пардаларидан бири).

ЗИРНИХ — олтингугурт.

ЗИЪФ//ЗЕЪФ — ортиқчаси; ортиғи; икки баробар, икки ҳисса.

ЗИФОФ — тўй, никоҳ.

ЗИШТ — хунук, ёмон.

ЗИҲ — пайдан қилинган тор; камоннинг ипи.

ЗОБИТА — қонун-қоида, низомнома.

ЗОВИЯ — 1. бурчак; уй бурчаги;
2. чет жой, шаҳардан узоқ овлоқ жой.

ЗОД I — озиқ-овқат; дастмоя; руҳий озиқ.

ЗОД II — бола, фарзанд, авлод.

Китоб савдоси

Ташналик қондириладими?

ОЛДИНЛАРИ Хўжанд шаҳридаги китоб дўконларига бармоқ билан санарли ўзбекча адабиётлар келтириларди. Аҳолининг маънавий эҳтиёжини ҳисобга олиб, бундан икки ярим йил муқаддам Камол Хўжандий номли театр майдонида Ўзбекистон китоблари дўкони очилди ва энди кўпчилик зарур адабиётларни қидириб Қўқон ва Фарғонага, Бекобод ва Тошкентга бориш ташвишидан қутулди.

Лекин иш давомида бошқа муаммолар пайдо бўлмоқда. Ўзбекистон нашриётларида у ёки бу китобнинг чиққанлиги тўғрисида хабар сизларга ҳам келгандир, деб, биздан сўрашади. Афсуски, бизга янги китобларнинг ҳаммаси ҳам етказиб берилмайди. Айниқса ҳозир халқнинг тарихга бўлган қизиқиши ортиб бораётгани туфайли бу хилдаги китоблар Ўзбекистоннинг ўзидан ортмаяпти. «Фан» нашриётида босилаётганларидан эса бизга умуман ажратилмайди. Биламиз, бу нашриётда адабиётлар жуда оз чоп этилади. Ғафур Ғулом номли нашриётда босилаётганларидан ҳам камдан-кам оламиз. Бундан ташқари, ҳозир дин тарихи, диний-ахлоқий мавзулардаги адабиётларни кўп сўраб келишади. Қанийдики буни Ўзбекистон китоб савдоси раҳбарлари ҳисобга олишса!

Ўзбекистоннинг айрим чекка районларидаги дўконларда ўзбекча китоблар узоқ сотилмасдан чанг босиб ётади. Бизда эса тожикча китоблар ўз харидорини топмайдиган ҳоллар ҳам йўқ эмас. Шу вазиятни ҳисобга олган ҳолда мен бизнинг вилоятимиз ва қўшни Тошкент, Самарқанд, Фарғона, Наманган вилоятлари орасида китоб алмаштиришни йўлга қўйишни таклиф қилардим. Масалан, Хўжандга яқин жойлашган Қўқон шаҳри билан. Ҳозирча ангренликлар билан олди-берди қилиб турамиз. Менимча, икки қўшни республикада яшаётган икки халқ эҳтиёжи ҳисобга олинса, биздаги ўзбеклар, Сўх, Риштон, Косонсой, Бўстонлиқ, Ангрен, Ховос каби Ўзбекистоннинг вилоятимизга яқин манзилларидаги тожиклар эҳтиёжи қондирилган бўларди, у ёқда ҳам, бу ёқда ҳам китоблар ўқувчисини тополмай сарғайиб ётмасди.

Ҳозир бизнинг қадимий шаҳримизда Ўзбекистон маданияти кунлари ўтказилишига тайёргарлик кетмоқда. Икки халқ дўстлигини янада мустаҳкамлашга хизмат қиладиган бу муҳим тадбир давомида китоб савдосини кенгайтириш масаласига ҳам аҳамият берилса яхши бўларди.

Шариф СИДДИҚОВ,
Хўжанд шаҳридаги «Дўстлик» китоб дўкони мудири.

ТЎЙ ҚЎШИҚЛАРИ УНУТИЛМАЙДИ

БУХОРО. Тўй маросимларида ижро этиладиган қўшиқ ва айтишувлар кўриги ўтказилди.

Халқ қўшиқларини тарғиб қилаётган ҳаваскор хонандалар, турли дасталар кўрикда истеъдодларини намойиш этдилар. Совринли ўринларни Бухоро шаҳридаги «Моҳи ситора» фольклор гуруҳи, Шофиркон ва Қоракўл районларининг бадиий ҳаваскорлик жамоалари эгалладилар.

М. МАРДИ.

ЎЗИ ҲАМ МУРУВВАТТАЛАБ

БЕВА-бечораларга, етим-есирларга, майиб-мажруҳларга, эҳтиёжмандларга меҳр-мурувват кўрсатиш нафақат ҳозирги қашшоқлашган кунларимизда, балки ҳамма замонларда ҳам олийжаноб фазилат ҳисобланган. Курраи заминнинг Шарқий ярмида такомил топган ахлоқ-одоб қоидалари камбағалларнинг бошини силашни, хайр-садақа улашишни истисно этмайди. Шарқнинг буюк шахслари — Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Абдураҳмон Жомий, Алишер Навоий, Заҳириддин Муҳаммад Бобур ва бошқа кўпгина инсонпарвар кишилар бу жиҳатдан комил инсон бўлганлар. Ҳаммамиз ҳам кўча-кўйда юрганимизда гадоларга, тиланчиларга беихтиёр садақа улашамиз. Бу ўша саховатпеша боболаримиздан мерос хислат бўлса ажаб эмас.

Тошкент шаҳарида ўзига хос хайрия маросими бўлиб ўтди. Унда «Хислат» маркази, Ўрта Осиё ва Қозоғистон мусулмонлари диний бошқармаси ҳамда «Ислом нури» рўзномаси жамоалари шаҳар Қизил Ярим ой жамияти ҳисобига анча миқдорда пул ўтказишди.

— Биз ходимларимизнинг жонкуяр меҳнати туфайли 60 минг сўм тўпладик, — дейди «Хислат» марказининг раиси Фарида Йўлдошева. — Бу маблағни асосан хайрия мақсадларига сарфлаймиз. Масалан, Октябрь районининг Тинчлик маҳалласида уруш қатнашчилари, меҳнат фахрийлари, ёлғизларга моддий ва маънавий ёрдам кўрсатилди. Шу маҳалладаги 27 нафар беморнинг саломатлиги халқ табобати анъаналари усулларида тикланди. Маҳалланинг ташландиқ арларини ободонлаштириш учун 3 минг сўм ажратдик. Чуқурсойдаги руҳий касалликлар шифохонаси ҳам бизнинг оталиғимизда.

Тўғрисини айтсам, бу борадаги фаолиятимиз кўлами ёмон эмас, аммо биз унинг янада кенгроқ бўлишини истардик. Бунинг учун республика ҳукумати, Соғлиқни сақлаш вазирлиги бизга тегишли шарт-шароит яратиб беришлари керак. Марказ минг чиғириқлардан ўтиб, минг бир азоблар билан бўлса-да, ўзига иқтисодий асос яратиб олди. Энди унга ҳуқуқий пойдевор керак. Умид қиламизки, марказимизнинг дастури ва низоми ҳукумат тасдиғидан ўтади. Ҳозирги аҳволни қарангки, муҳтожларга мурувват кўрсатиши керак бўлган Қизил Ярим ой жамиятининг ўзи мурувватга муҳтож, чунки унинг маблағи йўқ, у иқтисодий жиҳатдан ночор.

Маросимда Йўлдош Эшбек, Неъмат Ҳаким, Маҳмуджон Ҳамиджон ўғли, Неъматжон Маматов, Сиддиқа Маматова, Абдукарим Ашуров каби халқ табиблари иштирок этдилар ва даволаш сеансларини ўтказдилар.

Анжуман сўнгида Қизил Ярим ой жамияти ҳамшираларига пул мукофотлари топширилди.

Рауф СУБҲОН,
Салим АШУР.

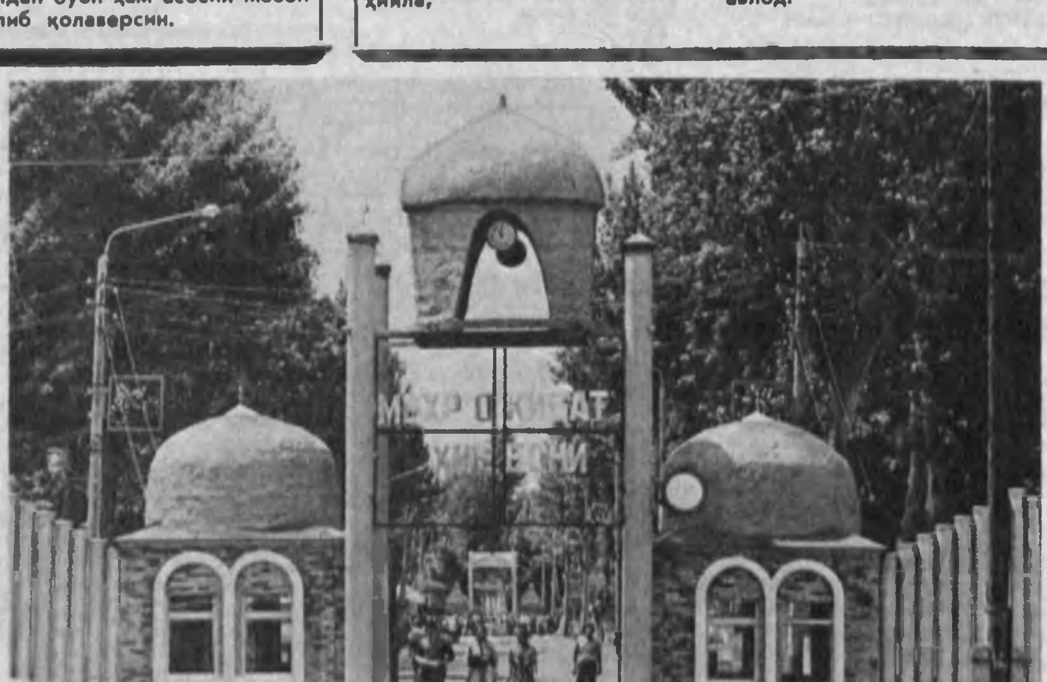

Андижонликлар ҳашар йўли билан «Меҳр-оқибат хиёбони» бунёд этишди. Хиёбон транспорт воситалари ҳаракатидан батамом холи қилинди. Бу ерда саноат ва озиқ-овқат моллари дўконлари, ёзлик ошхона, чойхона, «Музқаймоқ» қаҳвахонаси, турли маиший хизмат устахоналари ишлаб турибди. Ногиронлар, қаровчиси йўқ қариялар, кўп болали ва камхарж оилаларга бепул хизмат кўрсатиляпти. Хиёбонда имтиёзли темир йўл ва авиакассалар хизматидан фойдаланиш мумкин.

СУРАТДА: хиёбон дарвозаси.

Ш. АЛИМОВ олган сурат.

Бош муҳаррир: Аҳмаджон МУХТОРОВ.

Таҳрир ҳайъати: Анвар ЖЎРАБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Абдували ИМОМАЛИЕВ, Йўлдош ИСМОИЛОВ, Тоҳир МИРҲОДИЕВ, Турғун НАЗАРОВ (масъул котиб), Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ, Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Азим СУЮН, Тоиба ТЎЛАГАНОВА, Муҳтарама УЛУҒОВА, Саиди УМИРОВ, Норбобо ШАКАРОВ, Муҳаммад Содиқ Муҳаммад ЮСУФ, Ориф ЮНУС.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй.

Босишга топшириш вақти 21.00
Босишга топширилди 22.20.

Индекс: 64608. 5407-буюртма.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12